

leto LXXIII

št. 2

1971

slovenski čebelar

VSEBINA

Brezar: Čebelarjev koledar	33
Friedrich Ruttner, prof.: Vzreja carnice	35
Lojze Kastelic: Zrno in pleve	39
Martin Mencej: Kam, slovensko čebelarstvo	40
Ivan Rak: Čebele in mraz (nadaljevanje in konec)	43
Jože Resnik: O panjih za čebelarje in čebelorejce	45
Franc Cimerman, prof.: Čebelja paša — osnova čebelarjenja	48
Ludvik Kosi: Čebelja paša je temelj za obstoj in napredek čebelarstva (nadaljevanje)	49
Ivan Krajnc: Dodajanje matic	56
Dušan Mercina: Krotenje hudih čebel in drugi prijem	57
I. K.: Štrozakove dile	57

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Nežka dr. Snoj: Zatiranje nose mavosti in pršičavosti	58
Julij Mayer: Razmišljanja in hkrati odgovor	59

NOVICE IZ ČEBELARSKEGA SVETA

Zbor avstrijskih rejcev plemenskih matic (J. M.) Pridobivanje medu in pitanje čebel pri starih Slovanih (I. K.). Zanimiva primera (J. M.)	61
---	----

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

OSMRTNICE

List izhaja vsakega 1. v mesecu. Člani, ki plačujejo letno članarino 30,00 din, ga prejmejo zastonj. Izdaja ga Zveza Čebelarških društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva cesta 3/II, tiska Tiskarna PTT v Ljubljani. Ureja uredniški odbor: Valentin Benedičič, Ivan Majcen, Julij Mayer, Martin Mencej, Boris Modrijan in Joško Šlander. Glavni urednik Martin Mencej. Odgovorni urednik Boris Modrijan. Letna naročnina za nečlane 35,00 din, za inozemstvo 40,00 din. Posamezna številka na 32 straneh stane 3,00 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje članarino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. Številka žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva cesta, 501-8-268/1. Telefonska številka uprave ZČDS in SČ 20-208.

ČEBELARJEV KOLEDAR

BREZAR

Februar.

Skoro neverjetno je, kako zelo je drobno bitje — čebelica — odvisna od toplote: priroda jo je nekako izločila od ostalih žuželk, katerih telesna toplota se prilagodi toploti okolice. Osnovne življenjske funkcije — jemanje hrane, letenje, gibanje, itd. — prenehajo pri čebeli že pri 12° C, po nekaj urni telesni ohladitvi na 9° C pa že nastopi smrt. Za to kruto izločenost se ji je priroda oddolžila z zmožnostjo nekakšnega proizvajanja toplote, ki organizem ogreva.

Kar je telo čebele v malem, je zimska gruča v velikem. V gručo se čebele zgručajo zato, da preprečujejo proizvedeno toplotno izžarevanje v okolico. To se jim ne posreči popolnoma, kajti za proizvajanje toplote rabijo čebele poleg hrane še kisik, katerega dobijo skozi reže v omotu gruče, sestavljenem iz čebeljih telesc. Kolikor pride na ta način v gručo hladnega zraka s kisikom, toliko odide iz gruče toplega. Na ta način čebele ogrevajo tudi okolico gruče. Namerili so razliko 6° C med toploto v panju, tj. neposredni okolici gruče in zunanjo toploto. Vidimo torej, da so čebele primorane držati ravnotežje med življenjsko potrebo po ohranitvi razmeroma visoke toplote v gruči in potrebo po stalnem dotoku svežega zraka. Z drugimi besedami: okolica gruče naj bi bila kar najbolj zavarovana pred prevelikim izžarevanjem toplote, hkrati pa dovolj zračna za redno dovajanje svežega zraka. To vzdrževanje ravnotežja je že zavedlo — in še zavaja — marsikaterega čebelarja, da zaide v skrajnost: enega v skrajnost prevelike skrbi za ohranitev toplote, drugega pa zopet v skrajnost prevelike skrbi za nemoten dotok, oz. izmenjavo svežega zraka.

Kot govore izročila, so naši predniki pripisovali večjo pomembnost ohranjanju toplote, (očitno druge neogibnosti še niso dovolj poznali), zato so razvili sistem ogrevanja in paženja do neverjetne popolnosti in večkrat do nepotrebne skrajnosti. (S tem pa nikakor niso zaslužili naziva morilci čebel.) Danes je nekoliko drugače: V Janševih in Glavarjevih časih so čebele prezimovali v kletih, podstrešjih in drugih zaprtih prostorih — to se je ohranilo še v nekaterih predelih SZ, kjer zazimujejo čebele v zimovnikih — danes vidimo že prosto stoječe stojake preko zime skoro nezavarovane skoro v vseh deželah Evrope! Fran Lakmayer v svoji 1907. leta izdani knjigi »Umni čebelar« še vzklika: »Prinesimo v čebelnjak starih odej, vreč, plaht, slamnatih blazin, pa suhega mahu, slame brez zrn, otave, listja itd!«, v sodobnemu učbeniku: »Pčelarstvo«, katerega so predlanskim izdali najvidnejši hrvatski čebelarški strokovnjaki, pa beremo le še o »umjereni izolaciji...« To pomeni, da sodobna čebelarja, ki kot sodobna že sama ob sebi vsebuje predpogoje dobrega prezimljenja brez posebnega poudarka po ogrevanju in paženju s tem, da predvideva le zazimljenje zelo živalnih, zdravih in s hrano obilno založenih čebeljih družin!

Do februarja si čebele še nekako lahko privoščijo nihanje toplote v gruči — najnižjo so namerili celo le 18° C — in jim zavoľo hitrih toplotnih sprememb v okolici ne dela preglavic malo večje izžarevanje. S pojavom prve zalege v sredi gruče — kar se normalno zgodi že v začetku februarja ne glede na zunanje toplotne prilike — pa morajo čebele ne le dvigniti toploto na 35° C, temveč morajo budno paziti, da se ta toplota niti malo ne zniža. Vsak najmanjši padec utegne postati usoden za zalego! Jasno, da jim je pri tej skrbi nadvse dragocena sleherna kalorija toplote, ki je — posebno pri manj živalnih, obolelih ali celo lačnih družinah pridobljena s skrajnimi naporji že ostarelih in izčrpanih čebel. Vsako povečano izžarevanje izzvano morda z razburjanjem, prepihom, nepotrebnim odpiranjem panja, ipd. se lahko usodno maščuje. Zato je v tem mesecu osnovna dolžnost čebelarja, da po svojih močeh pomaga svojim ljubljenkam ohraniti nemoten mir v toplo odelem in proti mrazu zaščitenem domu!

Križem rok pa le ne kaže držati!

Pridno je treba odmetavati in posipati sneg pred panji!

Budno je treba paziti, da se pri panjih ne zamašijo žrela, bodisi z mrtvicami bodisi z ledom!

Z občasnim prisluškovanjem poskušamo ugotoviti stanje v panju: panj, ki na rahel pih skozi žrelo, ali rahlo trkanje le močno zašumi, pa se takoj zopet umiri, je v redu: panj pa, ki na trkanje odgovarja z dolgim, žalostnim šumenjem nekaj potre-

buje! Kaj, pri nizkih temperaturah ne kaže ugotavljati! Tak panj za zdaj le zaznamujemo!

Zavzet čebelar ne bo zamudil nobene vremenske napovedi, ki bo v tem mesecu napovedovala otoplitev. Ob takih otoplitvah, ki so proti koncu meseca že dokaj pogost pojav, utegne nastopiti tudi dan prvega izleta, ali dan trebljenja. To je po navadi lep, sončen dan, v katerem se temperatura tudi v senci dvigne vsaj na 8—10° C. Tak dan izkoristijo čebele, da za kratek čas množično zapustijo panj, se zunaj otrebijo in prinesejo v panj prepotrebno vodo, včasih pa tudi že prvo obnožino.

Tak dan, ali celo takih dnevov ne sme zamuditi vesten čebelar za nobeno ceno! Kako tudi? Saj je to tudi njegov največji praznik! In kaj mu je storiti?

Predvsem naj opozori sosede, da bo v okolici čebelnjaka ta dan rosil rjav dež.

Tudi sam naj obleče najslabši suknjič in urno pred čebelnjak. Pred bruhajočimi žreli naj združi sladko s koristnim — dulce et utile, kot so rekli že stari Latinci: uživa naj med razigranim preletavanjem čebel, obenem pa naj skrbno opazuje izlet in obnašanje čebel v posameznih panjih.

Če kaže, da se bo toplo vreme nadaljevalo — uro ali dve pred ponovnim nastopom hladne noči, panjev ni dobro odpiradti — lahko prvi izletni dan tudi že izdatno izkoristimo za prve posege v panjih. Predvsem za čiščenje podnic in za pregled zaznamovanih, sumljivih družin. Kaj vse je potrebno pri takih pregledih ugotoviti in ukreniti, pa bo govora v naslednji številki.

VZREJA CARNICE*

PROF. FRIEDRICH RUTTNER

Tu naj ne bo govora o držanju in negi carnice, ampak izključno o njeni vzreji, tj. o njenih dednih temeljnih lastnostih in izboljšanju. Smo v Lipnici, na domovinskem ozemlju carnice in večina štajerskih in koroških čebelarjev bo umevno delala s to čebelo, ne da bi kdajkoli poznala kako drugo pleme. Najprej pa si moramo zastaviti vprašanje:

Zakaj gojimo danes prav carnico?

Prvi odgovor na to vprašanje daje že bogata razstava na tej priležitvi. Čebeli, ki lahko prinese vrhunske donose preko 100 kg in v poletnem obdobju povprečne donose preko 40 kg, bomo lahko brez nadaljnega priznani izredno zmogljivost. Same zase dajo seveda te številke le gotov namig, za jasno izpoved pa potrebujemo zanesljivo primerjavo ob enakih pašnih pogojih.

Kot v drugih deželah, so tudi v Avstriji in Nemčiji polagoma preizkušali mnogo čebeljih plemen glede njihove gospodarske vrednosti. V svetovni primerjavi se je pokazalo, da od številnih plemen, ki nam jih nudi narava, pridejo v poštev za moderno čebelarstvo le štiri. Od teh pa spet odpadeta za srednje- in severnoevropske razmere dve (italijanska in kavkaška čebela), ker slabo prenašata zimo, kajti vsaka čebela je otrok svojega domovinskega območja, ima lastnosti, ki jih je privzgojila narava v tisočletja trajajoči odbiri. Le redko se bodo obnesla plemena južne širine v ostrejših pokrajinah.

Predavanje na zveznem srečanju čebelarjev v Lipnici (Leibnitz), dne 20. septembra 1970

Ostaneta torej le carnica in temna evropska čebela, ki obe lahko pri nas dobro prezimita. Temna čebela, ki je bila prvotno splošno razširjena severno od Alp kot domača čebela, ugaja v čebelarjenju tako malo, da jo gojijo danes le še v malo krajih in da ni prav nič lahko dobiti od nje čiste rodove. Temu je vzrok počasnejši spomladanski razvoj in s tem zvezani manjši donos in tudi to, da ta čebela ni tako krotka in mirna, kot si danes čebelar želi.

Tudi carnica nosi pečat svojega porekla. Doma je v vsem donavskem prostoru od Dunaja do Črnega morja, na ozemlju z mrzlo zimo in vročim poletjem ter s hitrim prehodom iz enega v drugi letni čas. Torej kontinentalno podnebje z ostrimi nasprotji. Skoro preko noči se v kratki pomladi odpro popki, od vsake rastline in živali se zahteva največja prilagodljivost, da more iti v korak s skokovitimi spremembami temperature. Čebela tega ozemlja se je morala učiti v trdi šoli, bliskovito zaobrtni, takoj reagirati na vsako pašno spremembo, če ni hotela zamuditi časa najboljše paše, ali umreti od pomanjkanja pri nepričakovani daljši žeji. Zato je postala carnica izrazita čebela zgodnje paše in čebela splošne prilagodljivosti.

Ta lastnost je pojasnilo za današnji daljnosežni pomen carnice. S posegom človeka sicer ni postalo »kontinentalno« podnebje, pač pa razpoložljiva paša (vsekakor brez poletne paše, ki je često še na razpolago na vzhodu). Nastopi zgodaj in konča že kmalu po sončnem obratu. »Počasna« čebela še tiči v zgradbi, dočim je »hitra« čebela že napolnila medno shrambo. Lunder je žel leta 1939 na Norveškem na pomladanski paši od carnica družine iz Avstrije poprečno 24 kg, od domačih temnih čebel pa le 14 kg. Na drugi strani bo carnica poleti v brezpašni dobi ali v suhih letih omejila svoje zaleganje in ne zalegala brezmejno. Ta čebela zahteva spremljiv panj, ki ga lahko pri dobri paši močno razširimo in v slabih letih zožimo.

Nadaljnja važna bistvena poteza carnice je pač tudi glavni vzrok za splošno priljubljenost: njen izrazito krotak značaj. Le res krotko čebelo lahko imamo v gosto naseljenih območjih. Je torej zelo mnogo važnih razlogov za to, zakaj carnica močno dominira najmanj v Srednji Evropi.

Nasveti za prihodnje vzrejno delo.

Imetnik je nagnjen k temu, da bo sit in da mu bo udobno. Ni pa povoda prav za čebelarje območja carnice, da bi se predali samozadovoljnemu počivanju. Moramo se spominjati samo na to, da so bile »kranjice« v začetku tega stoletja med najneprijetnejšimi sploh, ker jim je bila z desetletja dolgim izvozom rojev iz Koroške in Slovenije vzrejena prav divja rojivost. Potrebno je bilo žilavo in potrpežljivo delo nekaj malo pionirjev, predvsem Guida Sklenarja in Jakoba Wrisniga, da je bil zopet popravljen dober glas carnice in pokazano, kaj vse tiči v tej čebeli.

Toda tudi še danes menijo marsikateri čebelarji — tudi v Avstriji — da zadostuje, da imajo sivo in krotko čebelo, da lahko sklenejo vabljev posel. Podpirali jih bodo pri tem lahkomiselnimi čebelarji z onstran meje, ki so pripravljene plačati za tako čebelo vsako ceno. Toda s tem preprostim ravnanjem ne bomo prišli daleč. Tudi čebelarsko gospodarstvo je v trdnem boju za obstoj in le najboljše kakovost se bo za trajno uveljavila.

Smem govoriti kot vzrejevalec, ki sedaj od zunaj gleda na uspeh v Avstriji opravljenega vzrejnega dela. Rad bi vam povedal, da ste na dosedanje uspehe lahko ponosni. V tako zvanem »jugovzhodnem poskusu«, v katerem je bilo skrbno

testiranih na celi vrsti preizkuševališč devet različnih rodov carnice, so se pokazale zelo velike razlike — nič čudno pri velikih klimatičnih in pašnih razlikah ozemlja porekla carnice. Toda na vseh stojiščih se je izkazala kot močnejša po odbiri vzrejena carnica, ki je izvirala iz Avstrije. Poudarek je pri tem na besedah »vzrejene po odbiri«. Vedno moramo paziti na to, da gre ven le neoporečen material in je zato vredno pozdraviti, če bodo stroga nadzorstva čebelarjev tudi v prihodnje taka.

Avstrijski in slovenski, deloma tudi madžarski vzrejevalci, so porazdeljeni v jedru ozemlja carnice. Oni so odgovorni za prihodnost te čebele, ki bo lahko zanesljivo ohranjena v njenem svojstvu za trajno le tu. Te naloge ne smemo vzeti lahko in zaželeno je, da te tri udeležene dežele, katerih predstavniki so na tem srečanju navzoči, sodelujejo na tem vprašanju.

Na podlagi danega stanja naj dam nekaj konkretnih namigov, ki lahko prispevajo k temu, da bomo mogli dosežene uspehe obdržati in graditi naprej:

1. Temelj vsake vzreje je stalna odbira zmogljivosti. Ustvarjenje preizkuševališča zmogljivosti na izpostavi za čebelarstvo znanje v Lunz am See leta 1952 se je izkazala kot prav odločilen ukrep. Od tam po vsem svetu razposlano vzrejno blago je prestalo mnogokrat preizkušnjo. To preizkušanje zmogljivosti naj bi nadaljevali v povečanem obsegu. Lepe čebelarske šole in čebelarske učne postaje v zveznih deželah lahko tvorijo za to izredno podlago. Pa tudi posamezen čebelar ima lahko odlične možnosti, opravljati na svojem stojišču uspešno odbiro zmogljivosti. Lep vzgled za to so uspehi nekaterih poklicnih vzrejevalcev. Vedno moramo imeti pred očmi: prevzemnik matic — posebno oni iz zamejstva — danes ne želi kakršnokoli carnico, ampak dobro vzrejeno čebelo visoke zmogljivosti.

2. **Kontrolo plemenitve** po najnovejših izkušnjah moramo opazovati še s kritičnejšimi očmi kot doslej. Tudi v »alpski deželi« Avstriji bo prav malo res zanesljivih plemenilnih postaj. Tem bolj važno je testiranje vzrejenih družin po zmogljivosti in znakih. Na ozemlju enakih plemen stojimo pred res težavno nalogo in moramo svojo vzrejno vrsto že zelo dobro poznati, da se lahko po znakih čebel izjavimo o oplemenitvah matic.

3. **Široka podlaga vzrejnega gradiva.** Obstaja nevarnost, da v povečani meri služi kot dobavitelj originalnih vzrejnih matic le prav malo postaj. To vodi k omejevanju dedne mnogovrstnosti in postane tem nevarnejše, čim bolj obvladamo kontrolo plemenitve. Zato naj bi z vsako vzrejno linijo, ki se je obnesla, nadaljevali samostojno in čim več rejcev naj bi se pri njihovem delu osamosvojilo od centrale. Predvsem naj bi ne oskrbovali dobrih plemenilnih postaj vedno znova od ene in iste centrale.

4. Za to nalogo je potrebna tudi **široka mreža vzrejevalcev**, ki so pri svojem delu v medsebojnem stiku. Stari spor o rodovi med vzrejevalci carnice različnih smeri bo sedaj pač končno veljal za preživelega.

5. K najvažnejšim nalogam avstrijskih vzrejevalcev — in njihovih sosedov — spada **ohranitev čistosti carnice**. Te naloge jih ne more nihče oprostiti. Kaže, da morajo zunanji čebelarji vedno zopet segati nazaj na originalni material. To bo ostalo tudi v prihodnje. Tu leži za vestnega vzrejevalca zanesljiva ugodna priložnost, pa tudi velika odgovornost. V marsikateri drugi deželi v vprašanju ohranitve čiste, gospodarsko dragocene rase težko grešijo, toda na avstrijskem ozemlju carnice na srečo doslej še nikoli nismo imeli potrebe, uvoziti tujo raso.

6. Vzrejevalec je svoji stranki (posebno v zamejstvu) dolžan jamčiti za neokuženost svoje reje. Samo na tej podlagi more rasti potrebno zaupanje. Tu običaj-

ni sistem nadziranja vzrejenih rodov, združen s priznanjem vzrejevalcev-prodajalcev, ki naj se objavlja vsako leto, lahko označimo kot vzglednega.

Avstrijski vzrejevalci lahko danes z zadovoljstvom gledajo na uspehe njihovega dela, ki so ga opravili na čebeli, ki jim je uporabljeni trud bogato poplačala. Smem jim želeči mnogo uspeha tudi v prihodnosti.

Črtkasta meja kaže prvotno razširjenost carnice

Ob tej priložnosti dajemo prevod odlomka iz knjige Friedrich Ruttnerja »Die Zuchtauslese bei der Biene« (Vzrejna odbira pri čebeli) v založbi Ehrenwirth Verlag München iz leta 1967.

»V Sloveniji je bil predvsem Jan Strgar (1887—1957), ki je bil zaslužen za vzrejo carnice. Strgar je izvajal intenzivno selekcijo v zvezi s plemenilnimi postajami in ustvaril je v dolini Bistrice (Gorenjsko) čisto vzrejno ozemlje. Slovensko carnico, ki jo je vzredil Jan Strgar in ki so jo danes razmnožili njegovi nasledniki, ravno tako kot avstrijsko, izvažajo v mnoge dežele.«

V tej knjigi opisuje pisec tudi pomembnost plemenilnih postaj, ki jim pri nas nekateri odrekajo upravičenost obstoja.

Iz te knjige objavljamo tudi skico prvotnega območja, na katerem je bila razširjena carnica.

Prevedel
B. Modrijan

ZRNO IN PLEVE

LOJZE KASTELIC

Tudi jaz sem eden tistih, ki Slovenskega čebelarja temeljiteje prebero šele pozimi. Tako sem šele pred kratkim »odkril« v prispevku Ivana Stareta: »Prevoz čebel« na 210. strani lanskega letnika, čudovito kleno zrno, vredno čistega zlata. Vredno zame in verjetno še za marsikoga, ki dela tako kot jaz!

In v čem je klenost dragocene čebelarke modrosti, porojene iz bistrega opažanja, kakršnega je zmožen le čebelar, ki mu čebeloreja in čebele niso le sredstvo za pridobivanje denarja.

Prav na koncu 210. strani piše: »Moje mnenje je, da so žerke stare 3—4 dni prevelike, da bi se pri močnem tresenju, ki nastaja ob prevozu (čebel), obdržale v mlečku in premajhne, da bi se oprle ob stene celic ter zaradi tega marsikatera zdrsrne na spodnjo steno celice, kar povzroča poznejšo invalidnost«.

In kaj naj se dogaja z žerkami iste starosti v satih, s katerih »ometamo« čebele na ta način, da udarjamo po roki, v kateri držimo sat z zalego, ali pa celo z udarjanjem po samem okvirju sata? Ali ne povzročajo taki udarci prav take tresljaje ali pa še hujše, kot so tresljaji pri prevozi? In ali ni posledica ista: invalidnost komaj izleženih čebel?

Ne vem v koliki meri se je razvada otresanja čebel s satov razpasla med slovenskimi čebelarji; jaz sem se je nalezal pred več kot desetimi leti, ko sem začel čebelariti z amerikanci. Potem pa sem vsako leto zaman ugibal, od kod toliko neboljenih mladice pred čebelnjakom, ki niso mogle niti poleteti. Največ jih je bilo med in po proizvodnji matičjega mlečka, ko je s sati z odprto zalego največ opravka. Odgovora nisem našel niti v literaturi niti z mikroskopiranjem niti s tuhtanjem!

Ko pa sem prebral navedeni prispevek Ivana Stareta z njegovo domnevo o usodi žerk, ki so bile tresene, se mi je posvetilo. Danes vem za odgovor; prepričan sem, da je domneva Stareta pravilna in kar groza me je, ko pomislim, kolikc sem v več kot desetih letih napravil pri čebelah škode zaradi te grde razvade. Kot poklicni čebelar v sezoni z udarjanjem »ometem« tudi po nekaj sto satov dnevno in če je v vsakem satu le 10 % žerk ogrožene starosti, kaj hitro lahko ocenimo škodo, ki sem jo povzročil. Verjetno bi šlo za stotisoče!

Za prav toliko, ali pa še več si bom škode prihranil za naprej, ker sem »odkril« zlato zrno zlatega nauka, ki je zraslo na domačem zelniku.

Ne morem si kaj, da ne bi v zvezi z gornjim napisal še zgodbo izpred 12 let. Takrat sem bil še eden izmed tistih, ki so podcenjevali domač zelnik in občudovali vse, kar je prišlo iz zamejstva in od tistih, ki so od tam prinašali nove čebelarke učenosti.

Takrat, tj. 1. 1959, se je MEDEX odločil za odkup večjih količin matičjega mlečka. Prijavilo se nas je precej, ki smo bili pripravljeni mleček proizvajati, čeprav nam je bila proizvodnja še več ali manj španska vas. Zato smo z največjim veseljem sprejeli povabilo na predavanje znanega čebelarkega strokovnjaka, s katerim nas bo — tako je pisalo na vabilu — seznanil z najnovejšimi dosežki v zvezi s pridobivanjem matičjega mlečka v zamejstvu. Predavanje je bilo v predavalnici biotehnične fakultete.

V proizvodnji matičjega mlečka sem videl — tako najbrž tudi drugi — masten zaslužek, zato sem vsako besedo dobesedno požiral. Predavanje je bilo zelo učeno

in strokovno: govora je bilo o cepljenju v družine »starterje«, o prestavljanju cepljenega v družine »finišerje«, o pitalnikih »made in Rožna dolina« in še o mnogočem. Po predavanju sem se počutil nadvse samozavestnega in sem seveda vso to »zamejsko« in »najnovejšo« modrost skušal hitro preizkusiti in realizirati pri svoji proizvodnji.

Pa ni šlo in ni šlo! Tisti, ki za učenost iz predavanja niso vedeli — to sem lahko vsak dan ugotavljal, saj sem jaz prevzemal mleček za MEDEX — so prinašali lepo polne in 60—80 % priete matičnike, moji pa so bili na pol prazni. Uspel sem šele, ko sem opustil pridobivanje po »najnovejšem, zamejskem« vzorcu, toda čas je prešel in z njim najmanj kilogram mlečka, katerega bi pridobil, če na predavanje ne bi šel. Pol milijona najmanj mi je šlo po vodi, dokler nisem spoznal, da je bilo predavanje čista pleva in sedaj, ko vem, da se do danes na tak način, kot nam je bil predočen na predavanju, ni proizvedlo pri nas niti kilogram mlečka (prav tako ne najbrž v zamejstvu), lahko to tudi zapišem!

KAM, SLOVENSKO ČEBELARSTVO?

(Zimska razmišljanja)

MARTIN MENCEJ

Zima. Nebes se je odel v siv pajčolan. Snežinke belijo polja in gozdove. Divjad v gozdovih je v nevarnosti, ptice zmrzujejo. Čebele pa so v toplih domovih in brezskrbno počivajo. Če ni rovk ali miši v bližini, jih nihče ne vznemirja.

Niso pa osamljene. Pri njih so naše misli. Še več. Prav to mirno dobo izkoristimo za to, da bi spomladi čim bolj pripravljeni stopili k svojim družinam, se pravi, da bomo po tej zimi nadaljevali s čebelarjenjem bolj pripravljeni, obogateni z novimi spoznanji in strokovnimi napotki.

Kje pa naj jih dobimo?

Listam po tujih čebelarških glasilih. Odprem novejšo številko švicarskih čebelarjev (Schweizerische Bienen Zeitung) in med drugim berem:

»Skladno s programom čebelarškega združenja je bil tečaj za vzrejo matic. Pod strokovnim vodstvom svetnika za čebelarstvo je v štiridnevnem tečaju 16 čebelarjev osvojilo tajnosti o vzreji matic...«

In: »Združenje je priredilo letošnje poletje tečaj za začetnike. V desetih dneh je 21 mladeničev dobilo osnovno teoretično in praktično znanje za svoje prihodnje čebelarjenje.« (Slika prikazuje mladeniče — prihodnje čebelarje.)

Strokovno glasilo Zveze avstrijskih čebelarjev (Bienenvater) piše v tem času:

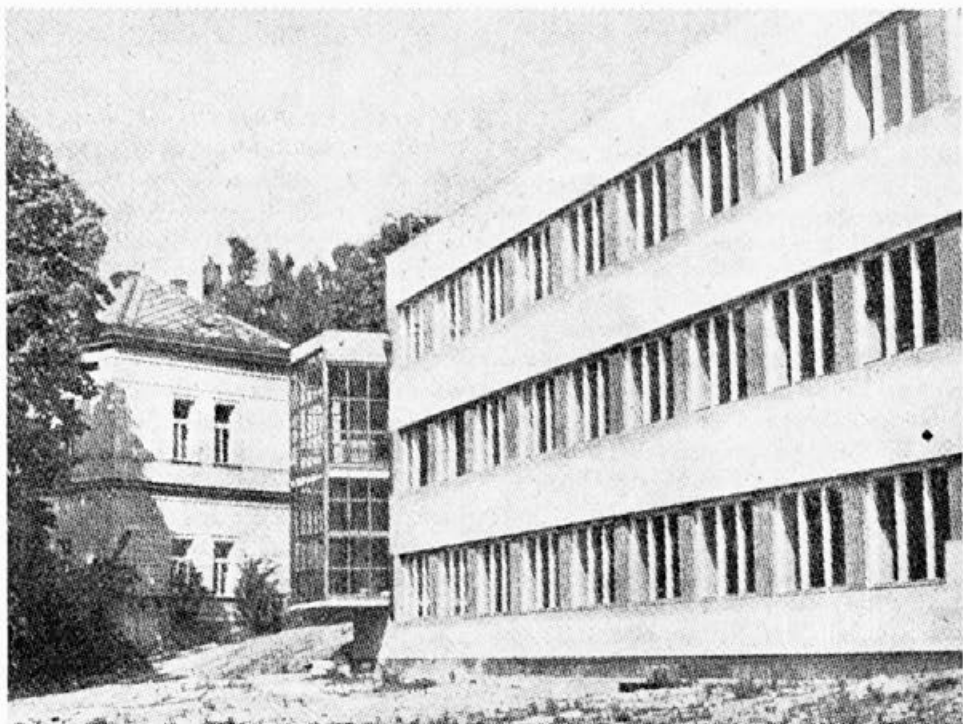
»Koroška čebelarška šola bo imela 7. in 8. novembra tečaj za čebelarje, na katerem bodo strokovnjaki obravnavali čebelarško knjigovodstvo...«

Centralno glasilo sovjetskih čebelarjev Pčelovodstvo (Moskva):

»Inštitut za strokovno izpopolnjevanje kadrov razpisuje konkurz za izpopolnjevanje kolhoznih, sovhoznih in čebelarjev amaterjev...« Na drugem mestu priobčuje seznam novih barvnih filmov s področja čebelarstva.

Glasilo čebelarške zveze ZRN (Allgemeine deutsche Imkerzeitung):

»Vabimo na tedenske čebelarške tečaje posebej za začetnike in posebej za napredne čebelarje, ki bodo trajali od 9. 11. 1970 do 20. 2. 1971.«

Novozgrajeni in moderno opremljeni inštitut za čebelarške raziskave Akademije za kmetijstvo v Dole na Češkoslovaškem

In pri nas?

Nič kaj takega. Ni tečajev za začetnike in mlade čebelarške kadre, ne šol za strokovno izpopolnjevanje čebelarških kadrov, ni inštitutov za raziskave. Le tu pa tam kako strokovno predavanje. Menda smo edini v Evropi, ki smo za svoje izpopolnjevanje navezani izključno na branje strokovnih knjig in revij. Kako pa je s tem pri nas?

Zveza čebelarških društev ima razmeroma bogato založeno strokovno knjižnico, saj obsega čez tisoč strokovnih del in čez tisoč periodik. Prejema nič manj kot 47 tujih strokovnih čebelarških revij. Tu je tudi poleg imenskega registra strokovnih del še vsebinski register. Na ta način lahko vsak čebelar hitro izbere literaturo, ki ga zanima (matice, o vzreji matic, biologija čebel, o medu, prevažanju čebel itd. itd.).

Tudi mariborsko čebelarško društvo razpolaga z razmeroma bogato strokovno literaturo.

Večina te literature je pa v tujih jezikih. In kdor ni večč kakega tujega jezika, je navezan le na domačo literaturo. Ne moremo pa trditi, da smo glede tega praznih rok. Obsežno in vsebinsko bogato delo Slovensko čebelarstvo v dveh delih je pravi leksikon čebelarškega znanja, ki obravnava čebelo in čebelarjenje z vseh zornih kotov. Je pa preteklo že 15 let, odkar je bilo delo tiskano. Od tega časa pa

je čebelarstvo pomembno napredovalo, saj je razvoj znanosti in tehnike tudi na tem področju prinesel v tem času ogromen napredek in veliko novosti. Naše mesečno glasilo Slovenski čebelar naj bi imelo res pretežno strokovni značaj; ker pa je hkrati društveno glasilo, mora obravnavati tudi društvena vprašanja. Zato s težavo sledi novejšim izsledkom in izkušnjam doma in v tujini in le v skopi obliki obravnava aktualna vprašanja.

Vse to pa je seveda za napredno čebelarstvo veliko premalo. Poleg tega pa **živa beseda, spremljana s praktičnimi prijemi in demonstracijami, ni le učinkovitejša, ampak vsakemu sprejemljiva in vzpodbudna za njegovo delo s čebelami.** Prav tega pa pri nas ni, in to ne zaradi pomanjkanja iniciative ali dobre volje, ampak iz čisto objektivnih razlogov. Medtem ko dobivajo v tujini začetniki svoje znanje o čebelah, izkušeni čebelarji pa svoje strokovno izpopolnjevanje v tečajih in šolah, se seznanjajo z najnovejšimi izsledki in dognanji, je pa naš čebelar osamljen in nadaljuje svoje čebelarjenje na tradiciji in znanju svojih prednikov. Zato je tudi njegov pridelek najmanj za polovico manjši kot drugod in to kljub negovemu prizadevanju in napornemu delu in kljub naravnim pogojem, ki so ugodnejši kot v večini evropskih predelov.

Ko smo v tem zimskem razmišljanju ujeti v začarani krog vprašanj, se vedno bolj vsiljuje vprašanje: doklej še to mrtvilo in stagniranje?! Ali naj nas res tujina prehiti še za nadaljnjih deset let?

Prav sedaj razpravljajo odgovorni forumi pri nas o vprašanju kmetijskega šolstva. To vprašanje je obravnavalo že več republiških institucij, poročajo v dnevnem časopisju. Po predlogu republiške izobraževalne skupnosti naj bi bilo prihodnje na področju slovenskega prostora sedem šolskih centrov. V teh centrih bi izobraževali različne profile strokovnih delavcev za različne veje kmetijskega gospodarstva. Da pri tem ne računajo s čebelarstvom in ne mislijo na profil našega čebelarja, je do neke meje razumljivo, čeprav je čebelarstvo pomembna veja našega narodnega gospodarstva. Razumljivo je, da ne moremo primerjati čebelarstva z vinogradništvom, sadjarstvom, živinorejo itd., je pa nerazumljivo, da ni družbenih sredstev, ki naj bi pripomogla k realizaciji izgradnje čebelarskega izobraževalnega centra.

In če tega ne bo, potem še dolgo ne bomo brali v našem glasilu razpisov za tečaje, ki naj posredujejo našim čebelarjem nova znanja in spoznanja. V tem primeru pa imamo pred seboj ne le slabo, ampak tudi žalostno perspektivo, saj bomo pokopali, mimo drugega, še vso našo bogato čebelarsko tradicijo.

ZVEZA IMA NA ZALOGI

- Fumidil B za zatiranje nose mavosti
- Fumagilin za zatiranje nose mavosti
- Folbex za zatiranje pršičavosti
- Fenotiazin za zatiranje uši — krpelj
- Sodobno čebelarstvo I. del (cena 30 din), II. del (cena 45 din)
- S čebelami in čebelarji skozi stoletje (cena 4,00 din)
- Med naša vsakdanja hrana in zdravilo (cena 3,50 din)
- Načrti čebelnjakov — statni in prenosni (cena 1,00 din)
- Razglednice panjskih končnic (cena 0,50 din)

ČEBELE IN MRAZ

IVAN RAK

II.

(Nadaljevanje)

Tovariš urednik se je s tem, ko priobčuje članke z različnimi mnenji o vplivu mraza na čebeljo družino, nedvomno odločil, da moramo zadevo dokončno razčistiti. Prepričan sem, da se čebelarji s tem strinjajo. Tudi pot je prava, ker brez boja mnenj ne bi mogli nikdar ločiti zmote od resnice. Zadnji čas je, da ugotovimo, ali so zimske izgube v Sloveniji v dosedanjem obsegu opravičljive ali ne.

Za temeljito proučevanje zadeve je potrebno, da pogledamo, kake oblike zimskih izgub obstajajo in kaki so vzroki zanje.

Mislím, da lahko zimske izgube — škodo, ki jo utrpe družine čez zimo — razdelimo v tri skupine:

a) družina je lahko ob prvem pregledu (zanj ne zamudimo prvega, kolikor toliko ugodnega dne) mrtva;

b) družina je lahko oslABLJENA. Ima več mrtvic, kot ostale v enakih pogojih, kaže znake brezmatičnosti, ji primanjkuje hrane ipd. V to skupino uvrstimo družine, ki se bodo z našo pomočjo še pravočasno razvile;

c) v tretjo skupino uvrstimo družino, ki je tako oslABLJENA, da ni izgledov, da bi samostojno še lahko obstojala. S takojšnjo združitvijo še lahko imamo od nje vsaj nekaj koristi.

Vse je mirno okoli zasneženega čebelnjaka Karla Gučka na Brdu — družina Planina pri Selnici — kjer čebelarji že od leta 1916 in je že 45 let član te družine.

V vseh navedenih primerih je seveda potrebno ugotoviti vzroke nastalega položaja in ukreniti potrebno!

Kako in zakaj mro preko zime čebelne družine in kakšne so možnosti za zmanjšanje teh izgub?

1. Družina umre, če ji zmanjka hrane, torej od gladu. Njene smrti je kriv brezbrizen čebelar. Družinam dajmo raje več, kot premalo hrane, ker poraba ne bo zato nič večja. Ne moremo namreč predvidevati gibanja zimskih temperatur (od česar je v veliki meri odvisna poraba), niti dolgotrajnosti zime itd. Seveda pa morajo biti za dodajanje večjih množin hrane dani potrebni pogoji (dovolj prostora v panju, da s preveliko množino dodane hrane ne prisilimo družino, da bi sedela na zalogi, kjer bi tudi slabo prezimila). Znani so primeri, ko umre družina od gladu, pa se čebelar vsaj delno lahko opraviči — ob tkzv. tihem ropu jeseni.

2. Neprimerna hrana (teško prebavljiv gozdni med), na katerem prezimljajo družine, je čestokrat vzrok njih smrti. Četudi je hrane dovolj, te zaradi pomanjkanja vode itd. ne more uporabljati in smrt je tu, zaradi lakote. Neprimerno hrano moramo nadomestiti s sladkorjem, kar je tudi v finančnem oziru za čebelarja ugodno, ali pa s primernim medom. Čebelar, ki tega ni storil, je zakrivil smrt družin.

3. V dolgih zimah, ko se čebele po 3 mesece in več ne sprelete, ne otrebijo, izgubimo mnogo družin. Toda direktni vzrok smrti ni dolga zima, temveč najčesteje neprimerna hrana (kot pod 2.), ki jo družine morda jemljejo, postanejo pa, posebno ob vznemirjanju čestokrat grizave, ponesnažijo satje ipd. Vi vzroki povzročajo lahko škodo a, b ali c kategorije.

4. Kaka usoda čaka zazimljeno brezmatično družino (ali trotovko), je znano. Smrti je kriv čebelar, ker takih družin ne bi smel zazimljati.

5. Družne s taro matico slabo prezimijo, četudi ostane matica pri življenju. Izgube, ko prezimljamo družine s staro matico, so lahko a, b ali c vrste, odvisno pač od tega, če je matica preživela ozir. kateri čas jo je družina izgubila. V vsakem primeru je krivec teh izgub sam čebelar.

6. Družina, ki smo jo prezimili z mlado matico, lahko to seveda tudi izgubi čez zimo. Primeri so sicer redki in za smrt take družine ni kriv čebelar. Sicer pa take družine najčesteje ne umro, temveč spadajo izgube pod c, največkrat pod b kategorijo.

7. Vznemirjanje družin preko zime lahko povzroči izgube družin kategorij a, b ali c. Vzroki so odstranljivi, prepričljivi, zato je teh izgub kriv čebelar. Prostor, kjer ni miru, ni primeren za čebelnjak ali stojišče, posebno ne pozimi. Posebej navajam vznemirjanje po miših, ki lahko z naselitvijo v panju povzročijo smrt, večjo ali manjšo oslabeitev družine (in seveda uničijo še mnogo satja!). Mišim moramo onemogočiti vstop v panje!

8. Zazimljene družin v panjih s prenizkimi sati, posebno če so ti še kratki, povzročijo težke izgube. »Vskladiščenja« hrane na nepravem, družini nedostopnem mestu, so zelo pogosta. (Več o tem glej »Sl. čeb.« 1970, št. 1. str. 8. toč. 2.5)

9. Prepozno dodajanje hrane jeseni je pogosto vzrok slabega prezimljanja. V panjih se nabira vlaga, hrana je sploh slabo predelana, mladice (tiste, ki so naš up za pomlad), se po nepotrebnem izčrpavajo itd.

10. Zaradi zamašenja žrel — zadušitve družin, smo ob nekaterih zimah ob mnogo družin. Čebelar, ki ima panje z žrelom na podnici, mora kontrolirati in odstranjevati vzroke zamašitve.

11. Maloštevilna družina zime ne more preživeti, zato slabičev ne zazimljamo! — Kje je meja med slabo in dovolj močno družino, kako prezimimo male družine in sličnih zadevah pa se bomo pogovorili morda ob priliki.

12. Čebeljo družino lahko izgubimo zaradi višje sile: požar, večje burje, plazovi, uničenje po medvedu... Te nevspečnosti in neprilike, ki niso le v zimi, so na srečo manjše in preprečljive, proti požaru pa smo seveda nemočni.

13. Neprimerna lega čebelnjaka ali stojišča je pogosto vzrok zimskih izgub. V takih legah mnogokrat izgubimo redke zimske izletne dni, ki bi nam rešili posebno družine, če jih nismo zazimili povsem po obstoječih navodilih. Tam, kjer čebele v zimskem času niso na soncu (kadar pač to posije), od 9.—15. ure ali pa kjer je okrog čebelnjaka, ki je sicer na soncu, preveč senčnih leg, ne prezimljamo čebel.

14. Ne trdim, da umrljivosti zaradi boleznih tekom zime ni. Vendar je bila bolezen lahko vidna že jeseni ali pa smo sami povzročili njen pojav. Na srečo, te izgube niso velike.

15. Pretirano paženje je često vzrok oslavitvi ali celo smrti čebelje družine. Neverjetno, toda resnično! Upam, da se bo do zazimljenja jeseni 1971 našel v našem glasilu prostor, kjer bom, v besedi in sliki, zagovarjal to trditev. Do takrat pa: eni bodo verjeli, drugi mislili drugače...

Nedvomno so še vzroki, ko izgubimo pozimi družine, pa jih nisem navedel. Želim dopolnitve!

Prosim, da pri oceni, kritiki članka upoštevate, da je pisan za razmere našega srednjega čebelarja, čebelarja z nekaj desetnimi panjev, ker pri velečebelarstvih so razmere, so posamezni posegi, ukrepi — drugačni . . .

Članek ne dela nobene razlike med prezimljanjem v raznih sistemih panjev, ker vse zadevne primerjave so brez vsakega pomena. Čebelar, ki obvlada problematiko, bo uspešno prezimljal družine v katerem koli panju in nasprotno . . .

Nedvomno je tudi res, da dolge, ostre zime povzročajo našemu čebelarstvu večje izgube, kot običajne. Toda vzrok je, kot že poudarjeno v tem, ker je takrat potrebna večja bučnost, večje znanje čebelarja. In naš čebelar naj bo za nepovoljne razmere vedno pripravljen . . .

Da ne bi s poskusj o uspešnosti prezimljanja na prostem odlašali, vabim slovenske čebelarje, da si že tekom letošnje zime in na pomlad ogledajo nekatera stojišča nastavnih panjev na prostem. Za sedaj predlagam dvojje stojišče, širšemu krogu čebelarjev znanih, saj so bili tu tudi v letu 1970 sestanki savinjskih čebelarjev:

1. Stojišče čebelarja Ivana Rojca iz Žalca, v kraju Gotovlje. Tam zazimlja čebele od leta 1958. Prvotno je imel tu listovne panje (v čebelnjaku, nezapažene), sedaj ima nastavne panje sistema LR in Farrar. V 12 letih mu tu ni umrla še nobena družina. Na dan 4. januarja 1971 ni imel družin še z ničemer zavarovanih proti mrazu, celo pitalniki so še bili na njih, a bilo je minus 21° C.

2. Stojišče čebelarja Ivana Raka v Zalogu, p. Žalec, je tam že osem let. Letos prezimlja 15 družin (kombinacija DB — Farrar). V osmih letih tu še ni imel nobene zimske izgube. Družine so v panjih lastne izdelave (ki ni najbolj precizna), narejeni iz desk 20 mm. Zavarovanje proti mrazu: samo na pokrovu lepenka in . . . nič več.

Na navedenih stojiščih lahko opravi vsak čebelar, ki se izkaže lastniku zemljišča, na katerem je stojišče, s potrdilom katerekoli čebelarske družine, času primeren ogled, poizveduje o dosedanjih prezimljanjih itd., ne da bi za to vedel lastnik čebel. Če pa bi se zglasil pri njem, bosta stojišče pogledala skupno.

O PANJIH ZA ČEBELARJE IN ČEBELOREJCE

JOZE RESNIK

Zanašajoč se na spodbudo »Opomba uredništva« na 38. strani Slovenskega čebelarja 1970, v katerem je med drugim rečeno: »Naj pošljemo kritične ocene oziroma dopolnilne pripombe k dosedanjemu pisanju tov. Kastelica itd.«. Nimam namena Kasteliceva vprašanja atakirati. Želim vsej čebelarski družini po duši pošteno in brez ovinkov pojasniti svoje stališče o panjih in panjskih sistemih, tako kot sem polagoma prišel do spoznanja po 30 letih prakse.

V razpravi sta dva panjska sistema: **Alberti-Znideršič in Langstroth-Root**. Bralcem moram povedati, da sem v tej zadevi popolnoma nepristranski, kot predstavnik Kirarjevega panjskega sistema. Še poprej ko začnem obravnavati tehnična vprašanja panjev, želim ponovno obvestiti čebelarsko javnost na tale dejstva:

1. Kirarjev panjski sistem je izvirno pristen izum slovenskega čebelarja Franca Kirarja iz Hrence pri Mariboru. Sodobno čebelarstvo, 11. del, stran 131 in Slovenski čebelar (1967), stran 194.

Navedeno naj bi upoštevali vsi tisti, ki pišejo o »nacionalnih« panjih.

2. Kirarjeva panja tip »A« in tip »B« si vztrajno utirata pot med slovenskimi čebelarji.

3. Kirar ni skonstruiral samo 2 panjska sistema, temveč je dognal za te panje ustrezno tehnologijo ali obratno, da je panje konstruiral na podlagi tehnologije.

4. Kirarjevi panjski sistemi temeljijo na podlagi, ki najbolj ustrezajo čebelni biologiji ter našim krajevnim, pašnim in podnebnim razmeram.

Strinjam se s Kastelicem, da je malo čebelarjev in mnogo čebelorejcev. Enim ustrezajo panji z določenimi **prednostmi**, drugim je več ali manj vseeno, če le niso predragi.

Glede enotnega panja, kateremu naj velja prednost pred drugimi, menim, da si ne bomo nikoli edini. Mar ni znano že nekaj tisoč let staro geslo: »To, kar velja za tebe, ne ustreza meni!« Tisti, ki ve, kaj hoče, si bo znal izbrati ustrezen panjski sistem. Ne bo se oziral ne levo, ne desno.

Nedvomno je pravilno in demokratično, da od časa do časa izmenjamo mnenja o panjih in izkušnjah z njimi. Drugače si ni mogoče zamisliti napredka. Globoko sem prepričan, da je ravno od panjskega sistema v največji meri odvisna rentabilnost čebelarskega obrata, posebno, če je za panji gospodaren opraviljavec.

Zaradi navedenih stališč ni moj namen grajati nobenega panjskega sistema, ker to nasprotuje mojemu prepričanju. Tisti, ki se je navadil na svoj panjski sistem, bo najbrž pri njem ostal še naprej. Želim pa opozoriti zlasti mlajše čebelarje, predvsem začetnike, kaj naj bi upoštevali pri izbiri panjskih sistemov.

1. Ekonomski so veliki panji z vsaj 70.000 živalmi, z medenim prostorom od 50 do 70 kg, ne da je matici omejen prostor za zaleganje.

2. Panjem z nastavki velja dati prednost, če so tako zgrajeni, da se jih lahko zloži v skladovnico (paviljon).

3. Za vsak panjski sistem je potrebna določena tehnologija. Panj brez tehnologije je kot stroj brez navodil za uporabo.

4. Najbolj perspektivni so panji, kjer ni ovire med plodiščem in mediščem. Z drugimi besedami, brez ločilne deske in matične mreže. Seveda pod pogojem, če je določen tip panja tako zgrajen, da funkcionira 100-odstotno. V ekonomsko intenziviranem obratu si ni mogoče zamisliti drugačnih panjev. Vloženi čas pri opravljanju čebel je mogoče skrajšati samo s panji z nastavki in brez matične rešetke.

5. Za selitev čebel so primerni panji, ki so opremljeni z izbegališčem in, da se jih lahko hitro pripravi za prevoz. Čebele ne smejo utrpeti med prevozom nobenih posledic. Najboljši so taki panji, v katerih se lahko čebele med prevozom prešeli skozi žrelo v izbegališče. **Pašne čebele naj med prevozom počivajo, da pridejo na novo pasišče spočite, ne pa izmučene in onemogle!**

6. Prednostj ne kaže dajati tistim panjem, kjer je potrebno veliko število satov. Ne samo, ker vsakoletna oprema velikega števila satnikov podraži proizvodne stroške. Laže je v 3 letih obnoviti 12, teže pa 20 satov.

7. Ne bo odveč, če ponovim Kirarjev izrek: **»Plodišče je svetišče!«** Vse kar je pomembno za obstoj čebelne družine, se dogaja ravno v plodišču. Kako se družina razvija, ali bo rojila, če je v panju zadostno število delavk, kako čebele prezimujejo itd. To vse se, kot rečeno, dogaja in odloča v plodišču. Zato je posebno važna prostornina in kako je opremljeno plodišče. Gledano iz biološkega stališča in to potrjuje tudi praksa, mora biti dovolj prostorno, da matica lahko neovirano zalega. Tudi tedaj, kadar je v naravi bogata paša medecine in cvetnega prahu. Zaradi tega ne kaže dajati prednost panjem, kjer se venomer dogaja ob količkaj dobri beri, da čebele zatrpajo plodišče z medom in cvetnim prahom. Temu pravijo: »Matica je blokirana!«

Kot posledica sledi oslabitev družine, kar je na škodo eventualne naslednje paše, ker je oslABLJENE čebele ne morejo v polni meri izkoristiti.

Če ugotovljamo, da mora biti plodišče dovolj prostorno, nastaja vprašanje, v katero smer naj bo razširjeno. Iz praktičnih razlogov ne kaže širiti s številom satov. Zato bomo dali z ozirom na naše podnebne razmere prednost višjim mediščem oziroma satom. Visoko satovje ima še to prednost, da navadno ni nikoli do gornje letvice zaleženo. Na takem satju je stalno neusahljiv vir hrane za čebele. Sati imajo ob gornjem robu tako imenovane medene vence. Dokler imajo čebele na vsakem satu v plodišču vire s hrano, so dani vsi pogoji za normalen razvoj družine.

8. Upoštevač prednje pod točko 7, bomo dali prednost panjem na toplo stavbo. Takí polni sati tehtajo 4 kg in so zaradi prevelike teže težje uporabni v panjih na mrzlo stavbo.

Ima pa topla stavba določeno prednost pred mrzlo stavbo. Dognana širina satov je od sredine do sredine sata 36 mm. Taka pravilna mera širine satov je uporabnejša v panjih, zgrajenih na toplo stavbo. Sati za mrzlo stavbo so nekoliko ožji, sicer jih ni mogoče zaradi valovitosti izvleči iz gnezda. V plodiščih z zoženim satovjem so tudi ulice zožene, kar ovira čebele pri njihovem normalnem delu na satovju. Gotovo to kvarno vpliva na toplotni režim v gnezdu. Med pregledovanjem panjev s toplo stavbo se čebele manj vznemirjajo kot v listnatih panjih.

9. Zaradi koristnosti stvari same z ozirom na to, ker so Kirarjevi panji oziroma mediščni nastavki opremljeni s tako imenovanimi »širokimi« sati. Oblikovna posebnost teh satov je v tem, da so 44 mm široki. Celice so več kot 21 mm globoke in jih matica zaradi tega ne zaleže. Osnove celic so na pločevini iz voska odtisnjene, kar poveča trdnost satov. Skratka, to so sati s kovinsko hrbtnico. Bistvena prednost teh satov je v tem, ker se zelo obnesejo na gozdnih pašah, kadar se med v satovju strdi in ga ni mogoče iztočiti.

Leta 1968 se je nanešena mana že v dveh dneh strdila. Medilo je kot noro. Pred smrekovo pašo so bili panji zatrpani s strjeno mano. Kirarjevci smo, namesto da bi iztočili, s stržci postrgali med in celice do osnove. Moj mladi tovariš Ivo, ki še kaj takega ni doživel, naslednjega dne ni vzdržal. Morala sva na pašišče pogledat, kaj se dogaja v do temelja »izropanih« mediščih. Po preteku 24 ur so novo zgrajene celice dosegale višino 7 mm. Pašne čebele so jih pa pridno polnile. Ivo je od veselja in presenečenja zaploskal z rokami rekoč: »Produkcija gre naprej!« Res je šla produkcija naprej, osmi dan sva ponovno točila, tokrat zares točila, čistega smrekovca. Kasneje pa še hojevca. Če ne bi imela za tako muhaste paše opremljenih panjev, bi se tisto leto pod nosom obrisala, kar za tri točenja.

Zelo bi bil hvaležen tistemu, ki bi mi lahko svetoval še kak boljši panjski sistem, da bi imel še idealnejše prednosti kot so navedene v gornjih 9 točkah. Pripravljen sem še enkrat presedlati, nisem poročen s panji! Želim ostati konkurenčen.

ČEBELJA PAŠA — OSNOVA ČEBELARJENJA

PROF. FRANC CIMERMAN

Za uspešno čebelarjenje je od vseh faktorjev okolja najpomembnejša paša, ki nudi čebelarom potrebno hrano.

Prehrana čebel sloni izključno na surovinah rastlinskega sveta. Kot vir ogljikovih hidratov služijo čebelarom sladkor vsebujoče snovi. Potrebo po beljakovinah, maščobah, mineralnih snoveh in vitaminih pa jim pokrije skoraj edinole pelod cvetnic. Izvor teh snovi v naravi predstavlja **čebeljo pašo**.

Čebelje paše se med seboj zelo razlikujejo. Karakterizira jih predvsem prevladujoča vrsta medecih in pelodnih rastlin. Odvisne so od kraja, letnega časa, klime, mikroklimе in lastnosti tal.

Glavni čebelji pašni vir so izločki sladkih sokov, ki jih čebele nabirajo na rastlinah. To izločanje imenujemo »medenje« in se dogaja na dva bistveno različna načina:

Prvič: sladek sok izločajo rastline skozi posebne žleze, ki jih imenujemo medovniki ali nektarji, izločku pa pravimo medičina ali nektar. Medovnike najdemo na raznih mestih rastlin, a najpogostejši in najpomembnejši so vendar cvetni medovniki. V svojih cvetovih medijo naše znane medonosne rastline, kot so: borovnica, sadno drevje, spomladansko in jesensko resje, robinija, travniške cvetice, razne detelje, oljna repica, pravi kostanj, ajda in druge.

Tudi druga vrsta medenja nastopa na rastlinah, vendarle s posredovanjem živalic — kaparjev in ušic. Ti sesajo sok rastlin, na katerih živijo. Določene sestavine tega soka, predvsem beljakovinske, porabijo zase, večino pa izločijo skozi posebne organčke kot precej sladek sok. (Kemijska analiza je pokazala, da je to v bistvu od teh živalic posesan in zgoščen rastlinski sok). Ta izloček imenujemo mana. Mana se pojavlja na listavcih — npr. na hrastu — in iglavih. Za nas je najpomembnejša mana na smreki in jelki.

Pelodna paša je tista, na kateri dobe čebele velike množine cvetnega prahu. Ta ni pomembna samo za tista redka čebelarstva, ki so usmerjena k pridobivanju obnožine. Nobena čebelja družina ne more shajati brez peloda, ker dobivajo čebele v njem za svoje življenje in za gojenje zalege nujno potrebne beljakovinske snovi. Pomembna pelodna paša je spomladi na vrbah, leski in regratu, poleti pa na kostonju.

Za uspešno čebelarjenje ni dovolj samo tisto medenje, ki prinese viške medu. Močne paše zelo pritegnejo čebele k nabiranju medenih zalog in do neke mere dušijo rojilno razpoloženje. Čebele hitro zalijejo prazne celice v gnezdu in omejuje matico pri zaleganju. Nasprotno pa daljše, srednje močno medenje cvetnega izvora, ki nudi tudi dovolj kvalitetnega peloda, najbolj sili matico k zaleganju in končno privede družine v rojilno razpoloženje.

Čebelje družine opešajo, če v paši ni določene kontinuitete v času njihove aktivne sezone od pomladi do jeseni. Najbolj škodljive so daljše brezpašne dobe, spremljane s padavinami in ohladitvami. Zelo malo je takih območij, kjer je nepretrgoma, vso letno sezono medenje izdatno. Poleg tega se pašne razmere razlikujejo od leta do leta. Po navadi sta ena do dve izraziti paši, vmes pa je bolj ali manj dolg presledek. Čebelar je lahko zadovoljen, če v tem času naberejo vsaj toliko, da imajo za sproti in da ostane moč družine na primerni višini. Prav posebno je pomembna zgodnja spomladanska obnožinska bera, ki najbolj pripravlja družine za kasnejšo izdatno pašo. Ne smemo podcenjevati tudi jesenske cvetne paše. Po njeni zaslugi gredo čebelje družine v zimo živalne in z zalogo obnožine, ki jo bodo porabile proti koncu zimskega počitka, ko bo v panjih že zalega, a ne bo dovolj priljubljenosti za izletavanje in nabiranje peloda.

Ugotovili so, da rabi čebelja družina za lastni obstanek in razvoj letno nad 60 kg medu in preko 30 kg cvetnega prahu. Poleg tega mora nekaj dobiti tudi čebelar za svoj trud in stroške. Za vse to je treba obiskati na milijone in milijone cvetov, ki so različno oddaljeni od bivališča čebel. Čim bliže panju so pašne rastline, tem bolje je, ker izgubijo nabiralke manj energije in časa.

Jasno je, da moramo upoštevati pašne razmere kraja, kamor postavljamo panje s čebelarji. Ako okolice bodočega čebelnjaka ne poznamo, jo prehodimo v več smereh in si ogledamo, kako pogosto rastejo tam razne pašne rastline. Ker čebelja paša ni neizčrpna, na na nekem manjšem, zaključenem območju, ne smemo pustiti v nemar panjev, ki so že tam, če so ti zelo številni. Ako hočemo prepeljati čebele samo začasno na določeno pašo, izpopolnimo, če je le mogoče, ta opazovanja še s podatki opazovalnega panja. Upoštevajmo tudi moč družine, ki je na tehtnici. Kadar so podatki ugodni, nikar ne izgublajmo časa!

Kjer nameravamo postaviti stalen čebeljak, obhodimo okolico nekajkrat v letu. Zgodnja spomladanska paša, predvsem pelodna, naj bo na razpolago blizu, največ 1 km od stojišča. Kasnejša paša pa, če je le mogoče, največ 2 km daleč.

Priporočljivo je, posebno za čebelarje z večjim številom panjev, da si napravijo seznam najpomembnejših rastlin tistega okoliša. Pripomnil bi, da v splošnem pripisujemo medečim drevesom večji pomen in izdatnejše medenje, kakor medečim zelnatim rastlinam. Pogostost in pomembnost prisotnih rastlin točkujemo s številkami od ena do pet. (1 — pomeni, da je rastlina zelo redka in manj pomembna, 5 — pa obratno). Na koncu posamezne številke seštejemo in jih vnesemo v skupno razpredelnico, kjer so rastline razvrščene kronološko. Taka tabela ne prikazuje samo bogastva čebelje paše, ampak tudi čas cvetenja in medenja posameznih čebeljih rastlin v okolici čebelnjaka. Sliko pasišča si izpopolnujemo še potem, ko so tam že postavljeni panji. Vsako leto vestno opazujemo in zapisujemo štadije razvoja medečih rastlin, začetek in trajanje medenja ter vremenske podatke. Vse to primerjamo z razvojem čebeljih družin in donosom medu. Temu potem prilagajamo različne ukrepe pri svojih čebelah. Ker na donos v panjih ne vplivajo samo zunanji činitelji (bogastvo paše in vremenske razmere), ampak tudi kondicija družin, pameten čebelar ne prepušča svojih čebel samo naravnim tokovom, ampak s svojimi posegi vpliva na njih razvoj tako, da so ob močnejših pašah primerno živalne, ob glavni paši pa na višku moči. Še tako izdatno medenje izgubi na svoji vrednosti, če čebelje družine niso v takem stanju, da bi ga izkoristile.

Za zaključek naj poudarimo: predpogoj uspešnega čebelarjenja je dobra paša. Zelo pomembno pa je tudi stanje čebeljih družin v času paše. Čebelar mora dobro poznati pašne razmere v okolici svojega čebelnjaka in temu prilagajati svoje čebelarjenje.

ČEBELJA PAŠA JE TEMELJ ZA OBSTOJ IN NAPREDEK ČEBELARSTVA

Ludvik Kosi, predsednik Čebelarskega društva Križevci

Nadaljevanje

Zlahtni kostanj

Za čiste listnate gozdove pride v prvi vrsti v poštev zlahtni kostanj. Malokatero gozdno drevo, ki ga tudi sadjarji uvrščajo med sadne vrste, je tako vsestransko uporabno kakor zlahtni kostanj. Njegova domovina je predvsem obala Sredozemskega morja. Od nekdanj pa domuje tudi v naših vinorodnih krajih, kjer se je odlično prilagodil. Umetno so ga presadili v Skandinaviji, v Švici celo v višini nad 1200 m in še drugje.

Nekoč mi je pripovedoval gomilski čebelar tovariš Bec, da je bil še nedavno zlahtni kostanj v okolici turistične Gomile v Slovenskih goricah dokaj redko drevo. Stari čebelarji pa so ga posadili v tolikšni meri, da daje danes na Gomili prvo glavno čebeljo pašo. Če je vreme ugodno, ko drevesa cveto, ki jih je v razsežnosti treh kilometrov okrog 1000, čebelne družine presenetljivo povečajo svoje moči in donos znaša povprečno 15 kilogramov na panj. V letu 1968 je natočil tovariš Bec iz 80 zasadenih panjev 1280 kg zdravilnega kostanjevca. Zaradi izredne zdravilne moči, ki ga druge vrste medu nimajo, bo v bližnji prihodnosti prav gotovo dobil visoko ceno.

Kaj pa drugje v Slovenskih goricah? Križevski čebelarji bomo prej ko slej na svojem območju gričevnatih predelov smotrno in načrtno pogozdili vse primerne gozdne površine z zlahtnim kostanjem. Čisti kostanjevi gaji bodo pravzaprav novost za naše gozdne razmere. Pogled na lepe zlatobarvne, opojno dišeče gozdiče, ki se nam bo nudil v bližnji prihodnosti, bo najlepše plačilo za naš trud.

Zlahtni kostanj uspeva v globokih, lahkih, svežih zemljah na južnih, jugozahodnih legah gričevja. Vlažna zemlja, ostrim mrazom izpostavljene nižine in pretežno apnenca tla mu ne prija. Na apnenih tleh zadovoljivo uspeva le, če je v njih dovolj kalijevih soli. Nasploh je kostanj odporen proti mrazu in skromen glede zemlje in lege. Mnogo lepih dreves najdemo tudi v hladnejših krajih, pustih in kamenitih zemljah. To pa zaradi tega, ker se v mladosti globoko zakorenini in lahko črpa hranilne snovi iz globljih plasti, če jih ni v vrhnjih slojih. Nizke kostanjeve nasade za kolje in sohe gojimo z uspehom tudi v plitvih zemljah.

Seme nabiramo v mesecu oktobru z ježicami vred; v ježicah najbolje prezimi v manjših kupih na podstrešju. Laže in hitreje nabiramo kostanj brez ježic pod najboljšimi matičnimi drevesi. Potem jih razgrnemo v suhem, zračnem in senčnem prostoru na tanke plasti ter jih od časa do časa premešamo in tako zorimo 5 do 6 tednov. Če bi pustili de-

bela semena ležati v kupih, bi se naglo segrela, spotila in izgubila kaljivost. Ta pojav izzove dihanje kalčkov, ki so v zdravem in debelem smenu sorazmerno večji kakor v drobem. Do pomladanske setve spravimo kostanje v jame, v katerih so približno enake razmere kot v zemlji. Za veliko količino semen izkopljemo na suhem prostoru do 80 cm globoko jamo. Ves prostor obložimo s slamo. V njega menjaje nasujemo kostanj in sveži pesek ter kostanjeve ježice ali nasekane brinjeve oziroma smrekove vejice za zaščito proti mišim. Napolnjen prostor pokrijemo s slamo in nato z zemljo. Na vrhu odgrnemo prst in učvrstimo šopek slame kot zračno napravo. Tako prezimujemo vse debelečše plodove. Drobna semena, npr. javorova, lipova idr., mešamo z zemljo in peskom v zabojih ter jih zakopljemo v zemljo.

Najmanj truda in dela imamo z naravno jesensko saditvijo žlahtnega kostanja. Ne smemo pa pozabiti, da je vznikli kostanjev naraščaj zelo občutljiv za spomladanski mraz.

Najenostavneje in najceneje pridemo do lepih mešanih kostanjevih gajev, če že jeseni v mlado hrastje potaknemo plodove z ježicami vred. Kostanjeva drevesa pozneje lepo čistijo vejevje v hrastju in hrastov tehnični les postaja vrednejši. Poleg tega pospešujejo kostanji s številnim odpadlim listjem rodovitnost gozdnih tal.

Spomladi sadimo kostanje v drugi polovici aprila do 4 cm globoko. Vrste naj bodo druga od druge 50 do 60 cm, seme od semen pa oddaljeno po nekaj cm zaradi slabe kaljivosti, ki je pri dobrem semenu poprečno 60-odstotna. Na dobro pripravljene rodovitni zemlji zrastejo sadike med letom do pol metra v višino in so uporabne za pogozdovanje.

Gozdne vrste, ki imajo večjo sposobnost rasti, gosteje pogozdujemo in prav tako na rodovitnejših tleh posadimo več rastlin na hektar. Kostanj spada med krepko rastoča gozdna drevesa, zato ga sadimo v razdalji 1,5 do 2 m. Seveda bo v sto let starem kostanjevem gozdu končno ostalo na hektarski površini nekaj sto najkrepkeje razvitih orjakov, druge bo uničila borba za obstanek.

Pogozdeno zemljišče v prvih letih kaj rada preraste visoka trava, ki mladi naraščaj, posebno takih vrst, ki potrebujejo mnogo svetlobe, ponekod popolnoma zaduši. Travo moramo žeti in odstranjevati vse dotlej, dokler ne dosežejo posajena drevesca zadostne višine. To delo lažje opravljamo tam, kjer smo sadili v vrstah. Zgodaj tudi odstranimo vse malovredne vrste lesa, ki hitro rastejo in odtgujejo svetlobo ter hrano pod njimi počasi rastočim vrednejšim kulturam. Tako odpravljamo tudi trepetliko, ibovec in druge nepripravne iz kostanjevega nasada.

Prvo glavno čiščenje izvedemo v času, ko se utegnejo strniti krošnjice posajenih mladih dreves, to je okoli desetega leta starosti. Takrat izruvamo oziroma posekamo: kopinje, srobot, krljiko, lesko, ibovec — skratka vse vrste grmičastih rasti. Manjvreden les posekamo najprej zato, da ne ovira rasti glavne kulture. Nepomembni so tudi poganjki hrastovih, gabrovih, bukovih, lipovih in drugih štorov. Prirast teh poganjkov je v mladosti velik, toda pozneje močno zaostane. Iz mladega gozdiča izločimo prav tako bolna in šibko rastoča drevesa, od katerih ne moremo pričakovati dobrega tehničnega lesa. Najbolj koristi trebljenje spomladi. Spomladi otrebljen gozd se do poletnih vročih mesecev toliko opomore, da mu žgoče sonce ne more več do živga. Poletno čiščenje opravljamo izjemoma le v takih nasadih, v katerih se pojavljajo pleveli v večjih količinah. Tega koristnega dela ne smemo opravljati v vročih in suhih letih, ker bi lahko mladim rastlinam več škodovali kakor koristili. Mlad gozd čistimo v presledkih vse dotlej, dokler glavna drevesa sama več ne dovolijo, da bi se v njihovo škodo razvijale manjvredne plevelne rastline.

Češnja

Prav tako, kakor žlahtni kostanj, je vsestransko uporabna češnja. Cepljena češnja nam daje prve spomladanske sadeže, ki jih vsako leto nestrpno pričakujemo. Za cepljeno češnjo se je močno zavzel republiški poslanec, ko je na trgu primanjkovalo češenj, ki jih štejejo med najboljše sadne pridelke. Posebno pozornost so posvečali češnji naši stari čebelarji zaradi bogatega medenja. To je bilo takrat, ko so imele čebele na češnjah medicinske in cvetnega prahu na pretek. Ali jih je tako množično zasejala narava? Ne! Sadili so jih naši marljivi predniki in to povsod: v živih ograjah, ob poljskih kolovozih, na vrtovih, ob robovih gozdov, na klancih in še kje. Eden pokojnih čebelarjev mi je pred leti pripovedoval, da je ustanovitelj križevske čebelarke družbe Jernej Slana posadil v okolju svojega velikega čebelnjaka toliko divjih češenj, da je po ugodni paši točil češnjev med. Tovariš Lojze Podnаноški je napisal v 8. številki Slovenskega čebelarja iz leta 1952 o češnjah: »V moji rani mladosti, tam pred 55 leti, je bilo v naših podnаноških krajih na tisoče in tisoče češnjevih dreves in tudi vse polno čebel, od katerih je v poslednjih petdesetih letih, ko so češnje postale redkost, čebelarstvo nazadovalo najmanj za 80 odstotkov.«

Divja češnja, mislim vedno na rdečo drobnico, ki od vseh najbolj medu in daje prvovrstni tehnični les, raste z majhnimi izjemami po vsej Evropi. Češnja je zelo skromna, proti mrazu odporna rastlina, ki pri nas povsod dobro uspeva, le plitve, peščene, poplavne in zamočvirjene zemlje ne prenese. Odlično uspeva v rodovitnih, globokih tleh, v katerih ne primanjkuje apna in organskih snovi. Poletno sušo dobro prenaša, ker se globoko zakorenini v spodnjih vlažnih zemeljskih plasteh. Sodi pa med tista gozdna drevesa, ki zahtevajo mnogo svetlobe.

Cistih češnjevih gozdov ne priporočamo, ker redko odpadlo listje ustvarja le malo humusa. Majhni češnjevi nasadi pa ne bi kdo ve kaj škodovali našemu gozdarstvu. Bili bi posebna redkost in bi ob cvetenju pritegnili pozornost nase ter olepšali naravo.

Češnjeva drevesa se obnesejo v mešanih gozdovih med vrstami srednjevisokega drevja, kjer češnjeve krone popolnoma prerastejo svoje sosede. Med mladi naraščaj kostanja, javora, lipe, gabra ali hrasta posadimo na 1 hektar zemljišča okrog 150 češnjevih sadik. Naštete vrste dobro prenašajo delno zasenčenje, ker zaostajajo v rasti za svetlobe željnimi češnjami. Za seme nabiramo ali trosimo popolnoma zrele plodove od takih edincev, ki smo jih izbrali za razmnoževanje že v času cvetenja. Plodove nasipljemo v veliko posodo, do polovice napolnjeno z vodo, da jih laže temeljito zmečkamo. Nato izpiramo, dokler koščice niso čiste. Očiščene sušimo nekaj tednov in jih končno spravimo v vrečo ter obesimo v suh prostor, kjer ostanejo do jesenske setve. Setev opravimo konec septembra.

Ker zahtevajo češnje veliko svetlobe, jim razširimo vrste od 60 do 80 centimetrov. Brazde poglobimo do 8 cm, ker jeseni globlje sejemo kakor spomladi. Zaradi visoke kaljivosti, ki znaša pri češnji okoli 90 odstotkov, posejemo v jarke toliko koščic, da bodo spomladi vzkllile približno v razmakih po 30 cm. Kajpada je to idealno povedano! Praktično pač sejemo nekoliko redkeje kakor druge manj kaleče vrste in pozneje pregoste vrste razredčimo.

Akacija

Akacija je tujka ameriškega porekla. V Evropi živi že preko 300 let in je tako razširjena, da jo danes štejemo med domače gozdne vrste. Nekdanji graščaki na levem bregu reke Mure so kaj kmalu spoznali dobre lastnosti te rastline, zato so jo razmnožili v tolikšni meri, da so nastali na razsežnih peščenih poljih številni akacijevi gozdiči. Danes daje v Pomurju ob lepem vremenu v prvi čebelji paši prinos do 20 kilogramov medu na panj. S tem izredno medečim drevjem vzdržujemo Pomurci čebelarstvo stalno na doletni višini, čeprav je ajda že davno odpovedala.

Akacija je gozdno drevo, ki naglo raste in daje vsestransko uporaben les. Dobro uspeva na plitvih, nevezanih in peščenih pustih tleh, kjer drugo drevje ne uspeva. Kot metuljnica ima v gomoljških na koreninicah naseljene dušičnate bakterije, ki jih iz zraka dovajajo najvažnejšo rastlinsko snov, to je čisti dušik.

Akacija je za toplo podnebje in najboljše uspeva tam, kjer rasteta vinska trta in žlahtni kostanj. Zelo ji škodujeta zgodnji spomladanski in jesenski mraz. Pozeble, nedozorele poganjke kmalu nadomesti zaradi izredno bujne rasti. Akacija ljubi svetlobo, zato se obnese v čistih in mešanih gozdovih, kjer raste drugo gozdno drevje. Naravno se sama dobro razmnožuje. Mladike poganja na naokrog razpreženih koreninah in postane nadležna, če se je naselila na nepravem mestu.

Čebelarja, ki nestrno pričakuje plačilo za svoj trud, kaj kmalu razveseli, saj razcveti in obilno zamede že po petem letu svoje starosti, ter nudi odlično seme, ki ima večjo kaljivost kakor starejša drevesa. Držali se bomo načela, da daje najboljše seme drevje srednje starosti!

Dozoreva v drugi polovici oktobra ali v začetku novembra. Posebej poudarjam, opazujmo drevesa in zaznamujmo najboljša z belim ali zelenkastorumenim cvetjem, ker akacije z rdečkastimi cvetovi dajejo slabši naraščaj. Iz nabranih strokov izluščimo seme, ga razprostremo na sončnem, vetrovnem prostoru in od časa do časa premešamo. Posušeno stremo v vrečo in na primernem kraju obesimo za spomladansko setev. Spomladi sejemo zato, ker so mlade rastlinice zelo občutljive in ne prenesejo spomladanskega mraza. Če je v kraju zadnji mraz navadno v prvi polovici maja, se lotimo setve v drugi polovici aprila. Zanesljivejša je setev v začetku maja!

Sejemo v vrste, ki so oddaljene druga od druge 50 cm, brazde globoke 2 cm in sadike v medsebojni razdalji okoli 20 cm. Ker sejemo gosto, odrasle preredčimo, da ostanejo na setvišču najlepše rastline.

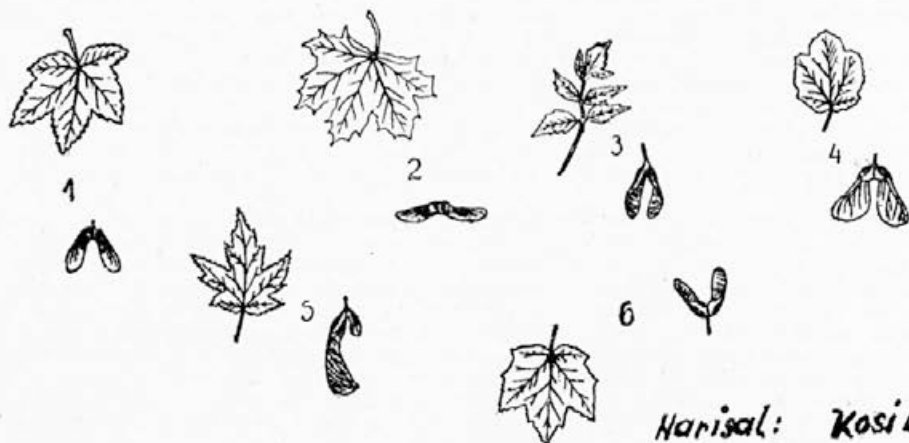
Akacijino seme težko klije, zato ga za kalitev temeljito pripravimo! Vzamemo tako gosto žičnato rešeto, da suho seme ne izpada. Debelina plasti naj bo največ 20 cm. Nato po površini počasi polivamo z zelo vročo vodo. Potem hitro raztresemo razgreta zrna

v tanko plast, da se ohladijo. Seme preložimo v drugo posodo z ohlajeno vodo in ga pustimo v njej 10 ur. Drug način pripravljanja semena je enostavnejši: stresemo ga v prestano vodo, kjer se naj namaka okoli 12 ur. V obeh primerih seme toliko posušimo, da ga lahko posejemo v gozdni drevesnici. Po končanih postopkih so zrna dvakrat večja in sivorumenkaste barve. Če je bilo seme predolgo v vroči vodi, se bo preveč zmečhalo, ob pritisku drobilo in ne bo kalilo. Začetnik naj napravi poskus z malo količino zrn, pa bo šlo!

Pogozdujemo z eno in dvoletnimi sadikami v razdalji 1 do 2 m.

Javor

Izjemno redko drevo v naših gozdovih je javor. Roji čebel na bogato cvetočih drevesih so priča, da je na njih izdatna paša. Poskusi so pokazali, da prinaša javorjevo drevo toliko medu kot češnja. Torej je javor v prvi vrsti medovitih kultur. V naravi je mnogo vrst

Narisal: Kosi kadiik

1. beli javor, 2. ostrolistni javor, 3. jesenolistni javor, 4. rdeči javor, 5. srebnolistni javor, 6. rdečecvetni javor

javorjevih dreves in le nekatera odlično medijo. Za gozd pridejo v poštev take vrste javorjev, ki so koristni za domačo rabo in za tehnični les.

Nedavno sem prehodil več gozdov, pa nisem našel niti enega starejšega lipovega drevesa. Dedek mi je pripovedoval, da se je nekoč košatilo po okoliških gozdovih na desetine mogočnih lipovih orjakov. Nisem še opazil gozdnega drevesa, razen japonske sofore, da bi ga tako množično obletavale čebele kot cvetečo lipo, ki s svojim dišečim nektarjem vabi krilate sladkosnedke v goste na oprashaevanje cvetja. Kjer je še ohranjena, nudi čebelam v ugodnih letinah glavno pašo. To potrjujejo lipovi gozdovi v planinah nad Dolnjim Milanovcem v Socialistični republiki Srbiji, kamor vozijo na čebeljo pašo iz bližnjih in daljnih krajev. Znanec mi je pripovedoval, da se mu je nekaj čebelnih družin v AŽ panjih početverilo v treh letih na bogati lipovi paši, ki traja tam mesec dni zaradi precejšnje višinske razlike. Poleg tega je natočil poprečno na panj 12 do 15 kg lipovega medu.

Med domačimi je najvažnejši **beli javor**. Raste povsod v višinskih gozdovih. Pri nas je posebno razširjen v zahodnem delu naše republike. Po velikih petdelnih topo napiljenih listih se dobro loči od drugega domačega ostrolistnega javora, ki ima ostro izrezane liste. Drevo naglo prirašča in doseže velike razsežnosti. Cvete nastavlja v obliki visečih grozdov, ki prav dobro medijo, kakor vsi javori z visečimi in grozdčastimi cvetovi. Zahteva globoko, rodovitno in svežo zemljo v severnih in vzhodnih gorskih legah. V višjih legah bolje uspeva na južnih pobočjih. To je naš najboljši javor, ki ga zelo cenijo mizarji. Cenejši in manj medovit je **ostrolistni javor**, drevo za višinske gozdove. Odpornejši je in ni preveč zahteven glede rodovitnosti, globino in svežino tal. Zadovoljivo uspeva tudi v ravninah. Trajne vlage in poplav ne prenese. Po ploščnatem semenu se izrazito loči od drugih javorov. — Prav zgodaj, v mesecu marcu in aprilu, cvete **jesenolistni javor**, ki je po listju podoben jesenu. Odlično uspeva v nižinskih gozdovih in lahkih svežih zemljah. Imenitno prirašča v poplavnem ozemlju reke Mure, kjer ga kultivirajo za tehnični les, npr. za upognjeno pohištvo. Glede izbire tal ni preveč zahteven. Drevo je manjših razsežnosti, v rasti pa prekaša vse druge javore. Njegova prednost se kaže v tem, da začne cveteti v zgodnji mladosti. — V Gorskem kotaru je razširjen **rdeči javor**. Njegovih vrlin za čebelarstvo ne poznam. O njem bi lahko kaj več povedali čebelarji, ki vozijo na čebeljo pašo v Gorski kotar. — Pravijo, da dobro medijo tudi **sladki javor**, ki proizvajajo velike količine sladkornega soka. V Severni Ameriki navrtajo drevesa in iz soka kuhajo sladkor. Bajje pri nas dobro uspeva po dolinah in gričevju. Na jesen je lepo okrasno drevo, v listju se prelivajo čudovite oranžnoškrlatne barve. — V šolski poskusni gozdni drevnici so moji učenci sejali seme **belega javora**. Setev smo opravljali spomladi in jeseni in je vedno dobro uspela.

Najboljši naraščaj daje seme domačih javorov, ki si ga lahko naberejo v jeseni, ko dozori. Setvi jeseni in spomladi se vedno dobro obneseta. Za spomladansko setev seme stratificiramo!

Vrsta od vrste naj bo oddaljena 25 do 30 cm, globina brazde pa 2 do 3 cm. Za 10 arov površine potrebujemo 3 do 4 kg semena. Setvišč ne zasenčimo, pač pa kaleče rastlinice v suhem vremenu zalivamo. Za pogozdovanje uporabljamo navadno dveletne sadike. Jesenolistni javor, ki se že v prvem letu krepko razvije, presadimo jeseni ali spomladi na stalni prostor.

Z veliko količino odpadlega listja vzdržuje rodovitnost zemlje, zato lahko pogozdujemo s samim javorom. Čistih javorovih gozdov je malo, največkrat je javor pomešan z drugim listnatim ali igličastim drevjem. Javor bi odlično nadomestil sedanje goščave robidja, krhljke in ibovca, ki jih je v naših zasebnih gozdovih vedno več, ter tako koristil gospodarstvu in še posebej čebelarstvu.

Ali ne bi bilo umestno olupšati nekatere sedanje puste ceste, poti, kolovoze, obronke gozdov in razne druge dolgočasne prostore s košatimi javori?

Lipa

Ni ga lepšega domačega gozdnega drevesa, kakor je tolikokrat opevana in povečevana vaška lipa, ki je bila izbrana za simbol slovanskih narodov. Pod mogočno vaško lipo so nekoč tekla razpravljanja in zborovanja naših prednikov. Kdo se ne bi odkril, odpočil in naužil opojno dišečega vonja ob brenčočih zvokih stotisočev sladkosnednih čebel. Zanimivo je dejstvo, da pridne delavke pri nabiranju medicine često zateče mrak, nakar prebijejo vso toplo noč v kronah cvetečih lip.

Pri nas je razširjena malolistna lipa, ki raste povsod v nižinskih in višinskih gozdovih. Odporna je proti mrazu. Glede zemlje ni preveč izbirčna, najlepše pa uspeva v srednje globoki rodovitni in sveži zemlji. Naravno zasajena se druži s hrastom, bukvom, jesenom, javorom, jelšo in brestom. Redkeje jo najdemo med drugim gozdnim drevjem. Lepo uspeva v sosesčini s hrastom, ki mu čisti deblo in popravlja gozdna tla. Ker preraste svojega soseda, jo sadimo pod nekoliko odrasle hrastove sadike.

Lipove oreške trgamo, ko odpade listje in jih takoj posadimo! Za spomladansko setev oziroma saditev seme nekaj dni namakamo (vsak dan menjamo vodo!) in nato stratificiramo. Če je bilo prezimljenje dobro izvedeno, spomladi oreški, ki so radi muhasti, zadovoljivo klijejo.

Sadimo v vrste drugo od druge okoli 30 cm v 3 do 4 cm globoke jarke v jeseni, spomladi pa le 1,5 cm globoke. Setvišče vzdržujemo v vlažnem stanju in mlade rastline zasenčimo ter temeljito zalivamo. Za pogozdovanje uporabljamo dve ali triletne, za drevorede pa še starejše sadike.

Poleg malolistne sadijo v drevoredih **velikolistno lipo**, ki se razlikuje od prejšnje po večjih in svetlozelenih listih, cvetih in plodovih. Njena slaba stran je v tem, da do dva tedna prej ozeleni in je zato podvržena poznim spomladanskim mrazom. Razen navedenih dveh poznamo še **srebrnolistno**, **ameriško** in **krimsko lipo**. Krimška lipa je križanec malolistne in kavkaške lipe. Po svojih izredno lepih, močno bleščečih voščenih listih, po odpornosti in baje tudi medovitosti prekaša vse svoje sorodnice.

Pred kakimi 40 leti, ko je bila krimška lipa na Štajerskem še redkost, sem staremu čebelarju Benku iz Logarvec, ki mi je podaril prvi roj, ko sem hodil v osnovno šolo, precepil s krimško lipo domačo lipo. Kmalu se je bujno razrastla in marsikateri popotnik je zaustavil svoj pogled na eksotični lepotic.

Ponekod vzgajajo lipe v čistih gozdovih, kar je pri nas redek pojav. Lipov gozd dobro popravlja zemljo in daje mnogo hlodovine. Na goličavi gojimo lipov gaj v zaščiti brezja, ki ga je dovolj na posekah zasebnih gozdov. Med mladi brezov naraščaj posadimo lipove sadike.

Sofora japonika

Med najbolj medovito gozdno drevje prištevamo japonsko soforo, ki že preko sto let kraljuje v naših mestnih parkih kot lepoticno drevo, vendar jo čebelarji še vse premalo poznajo. Spada med visoko drevje in se razvije v ugodnih talnih in podnebnih pogojih v 1 meter debelo in do 20 metrov visoko drevo. Po listju je podobna akaciji. List je sestavljen od 11 do 15 podolgovatih šilastih lističev. Mlado steblo obdaja zelen, starejše pa sivkast lub brez trnastih bodic. Od vseh doslej opisanih medovitih gozdnih dreves pa jo povzdigujejo glede lepote: veliki, viseči, grozdčasti, svetlorumeno nadahnjeni cveti, ki so na pogled iz daljave kot en sam velik čarobni cvet.

S o f o r a

1 cel cvet

2 razpolovljen cvet

Pri nas cveti v mesecu avgustu, to je v času, ko čebelam najbolj primanjkuje hrane za okrepitev družin pred zimo. Posebno v medenju prekaša vsa druga medovita gozdna drevesa. Ne samo, da se v mirnem sončnem vremenu porajajo roji čebel v cvetočih krošnjah, prav tako jih je vse polno pod drevjem na odpadlem cvetju, ki ga je veter odtrgal in razsul po tleh. To nam pove, da japonska sofora medu tudi v ovenelem

cvetju. Razen tega se odlikuje še po tem, da razcveti in zamede že po petem letu svoje starosti.

S svojim tehničnim lesom in naglo rastjo prekaša marsikatero domačo gozdno rastlino.

Glede zemlje je skromna. Raste tudi v plitvih, peščenih in suhih tleh. Na taki zemlji sem videl japonsko soforo pred drugo svetovno vojno v porečju reke Mure kilometer od glavne struge na šolskem dvorišču v vasi Dokležovje. V obsegu je merila 180 cm in s svojo košato krono senčila glavni del dvorišča.

Japonska sofora naglo prirašča v vinorodnih krajih, kjer odlično uspevata oreh in žlahtni kostanj. V 40 letih je godna za sečnjo.

Mladim rastlinam škodujejo zelo ostre zime. Vendar bolj poredko pozebejo, ker naglo rastejo in kmalu uidejo razvojni dobi, v kateri jim mráz najbolj škoduje. Starejša drevesa so odporna in prenesejo več mraza kakor katerokoli sadno drevo. Lepa, 40 let stara sofora je rastle v ozki dolini potočja Turje v Bučkovcih. V doporsnem premeru je merila 70 cm in razvija stranske veje do višine 16 m. Nikoli nisem opazil, da bi mladi poganjki posebli od pomladanskega mraza. Tudi tega drevesa ni več, posekali so ga za izdelavo pohištva.

V 7. številki Slovenskega čebelarja iz leta 1959 sem med drugim prebral na 173. strani pomembno pripombo uredništva: »Pred vojno so soforo sadili pri nas že v večji množini po Štajerskem, toda nemška okupacija je popolnoma uničila lepo začeto delo. Prav bi bilo, da se tudi na tem področju energično lotimo obnove.« Kolikor mi je znano, na Štajerskem pred drugo svetovno vojno nismo razmnoževali japonske sofore. Leta 1937 sem ustanovil v Bučkovcih šolsko drevesnico z različnimi sadnimi, gozdnimi in drugimi gospodarskimi rastlinami. Rastle je na občinskem posestvu, dobil sem podporo takratnega župana Lovra Spindlerja, svoj delež pa je prispevala tudi banska uprava. Žal, japonske sofore ni bilo v šolski drevesnici. Njej sem posvetil večjo pozornost po zadnji vojni in vzgojil v hribovitih Precevincih pri Sodčevih nad 20 tisoč krepkih do meter visokih sadik. Nisem uspel, da bi se načrtno lotili množičnega pogozdovanja, ker nismo bili dovolj enotni. Razpošiljal sem dragocene japonike po celi Jugoslaviji, pa stvar ni rodila uspeha, ker so sadike prihajale v zemljo kot bi kapljice vode padale v morje. Med drugimi sem prejel naročilo celo iz Bohinja, naj takoj pošljem 100 sadik. Dobronamernemu naročniku sem odsvetoval saditev z motivacijo, da lepa tujka ne bo uspevala v ostrem bohinjskem podnebju. Nekaj japonik je ostalo doma. Redki interesi so jih posadili po naših vaseh. Tajnik našega društva, Ignac Topolnik, je precej lepotic razvrstil v gabrovo ograjo na križevskem pokopališču. Ko so staro živo mejo zamenjali s cipresami, so nevedni delavci z gabrovimi grmi vred izsekali tudi mlade sofore. Posajene japonske sofore pri nas povsod dobro uspevajo in medijo. Za 1400 čebeljih družin pa jih je tako malo, da si na njih čebelnice samo osladijo jezičke.

Seme v strokih dozoreva v Sloveniji pozno pozimi. Najbolje uspeva setev z razvitim semenom iz milejših dalmatinskih krajev. Semena ni treba namakati, ker rado klije. Setev opravimo konec meseca aprila ali v začetku maja v vrste, ki so oddaljene druga od druge po 60 cm. Kaljivost znaša okoli 50 odstotkov.

Pogozdujemo z enoletnimi sadikami v kvadratni razdalji po 2 m. Japonska sofora zahteva mnogo svetlobe. Koristno jo je mešati s takimi gozdnimi kulturami, ki dobro popravljajo gozdna tla.

Pri zbiranju gradiva o medovitih rastlinah sem imel tri namene:

- prvič, da zaključimo v našem društvu program dela v spomin na Antona Janšo;
- drugič, da začnemo z organizacijo majhnih krajevnih čebelarstev; pogoj za to pa so zadostna čebelja pasišča z medovitimi kulturami;
- tn tretjič, da bi vzbudil zanimanje za ta problem tudi v drugih čebelarških društvih in med čebelarji.

KUPIM

dobro ohranjene letnike ali pa tudi posamezne številke Slovenskega čebelarja, Sadjarja in vrtnarja. Ponudbe z navedbo cene letnika in številke sporočite na naslov **Anton Horvat, 69232 Črenšovci št. 39.**

DODAJANJE MATIC

IVAN KRAJNC

Dodajanje matic mi je v začetku moje čebelarke prakse delalo velike težave. Nikakor se nisem mogel pomiriti z dejstvom, da se mora matica, kadar jo dodajam osiroteli družini ali da jo menjam, dati v matičnico. Izrezovanje lepega satja in poznejše pregledovanje ter eventualno odpiranje matičnic mi ni ugajalo.

Za drugačne posege sem se odločil šele takrat, ko sem izgubil 20 mladih matic. Soproga je nesla v Rakek na pasišče 20 matic v matičnicah in jih dodala. Ko sem prišel čez 14 dni (dopusta nisem dobil), sem ugotovil, da je vseh dvajset matic propadlo. Žena jih je dodala na spodnje letvice satov in še zadaj pri mrežah. Z Vladimirjem Štrozakom sva se menila pri skladovnici osirotelih družin. Pri tem mi je med drugim omenil, da je neki star čebelar potapljal matice v sladkorno raztopino in jih dajal na satje osirotelim družinam.

Ze naslednjo sezono sem vse matice dodajal tako, da sem odstranil staro matico in na isto mesto dal mlado matico, ki sem jo prej okopal v sladkorni raztopini. Uspeh je bil tako rekoč 100 % v mesecih maju, juniju in juliju. V avgustu in septembru pa so dodano matico čebele večkrat napadale tako, da sem bil primoran tiste matice dodati v matičnici. Trotarje pa sem navadno stresel v primerni razdalji od čebelnjaka na papir. Satje sem spravil v klet ali kakšno varno mesto. Čebele so se vrnil v prazen panj in se spravile v gručo ob strani pod matično rešetko. Po treh dneh gladovanja sem vzel matico, jo pomazal po krilih z medom in jo pustil na brado panja. Matica je vedno zlezla v panj. Vam so jo čebele začele lizati in so jo vedno sprejele. Po preteku treh ur sem družini še dodal satje in družina je bila vedno na mestu, uspeh pa 100 %.

Vse to pa mi ni bilo dovolj. Precej veliko čebelarstvo in služba mi namreč ne dovolita, da bi tratil čas. Vso čebelarško literaturo, ki mi je bila dosegljiva, sem vestno prebiral z željo, da v dodajanju matic izvem kaj več. Šele lansko leto sem mimogrede v razgovoru z nekim čebelarjem iz Beograda zvedel, da v Rusiji poškopijo čebele, preden dodajo osirotelim družinam mlade matice. Poskušal sem tudi sam. Neverjetno in sila preprosto. Kupil sem razpršilec, ki se uporablja za »flitanje« muh in komarjev. En deciliter vode razškopim na kozici po vseh čebelah. Zmočim tudi matico ter jo položim v gručo, kjer so čebele najbolj mirne. Do sedaj so bile sprejete vse matice. Dodajal sem takole:

1. po odstranitvi stare sem dodal mlado matico, ki je bila že oplojena;
2. po odstranitvi stare sem dodal mlado neoplojeno matico;
3. brezmatični družini sem potrgal matičnike in dodal oplojeno matico;
4. brezmatični družini sem odstranil matičnike in dodal neoplojeno matico;
5. trotarju sem podrl morebitne matičnike in dodal neoplojeno matico;
6. trotarju sem dodal oplojeno matico.

Mislím, da je edino pravilno, da se vedno pred dodajanjem matice čebelna družina poškopí. Uspeh je gotov. Delo je preprosto, kar ustreza posebno čebelarjem, ki nimajo časa kontrolirati matičnic in po nepotrebem odpirati panjev. Zadnji način dodajanja se priporoča posebno čebelarjem, ki čebelarijo v nakladnih panjih. Tam ni potrebna kozica, ampak se škropi v nakladi med satje.

Predlagam, da drugi čebelarji preizkušajo. Zvezi in Medeksu pa priporočam, da priskrbe boljše ročne brizgalke, kot jo uporabljam sam.

KROTENJE HUDIH ČEBEL IN DRUGI PRIJEMI

DUŠAN MERCINA

Mislím, da ne bo nič narobe če rečem, da ima vsak ali pa skoraj vsak čebelar kakšno družino, ki je izredno huda, in ne pušči nobenega odpiranja ali kakšnih drugih posegov. Jaz se držím pravila: živalco je treba privaditi na gotova dejanja. Take družine se navadno vsak čebelar izogiba, kar je pravzaprav ravno napačno. Gotovo ste tudi doživeli, da je huda družina postala krotka ali narobe, neka od krotkih je postala huda. V precejšnji meri je tem pojavom kriv čebelar sam, ker je odpiral panj v že nastopajoči spremembi vremena ali v sredi kostonjeve paše in podobno. Ker pa je bilo hudo, je vse skupaj pustil in hitro zaprl in zaradi bojazni se je ni več dotaknil. Tovariš Ivan Kranjc je v novoletni štev. S. Č. pravilno povedal, da vsaka žival ve kdaj se je človek boji.

Moj princíp je tale: hudo družino odprem vsak drugi dan. Prej si pripravim dimne bakle, to je, na primerne palice omotane koščke jute (žakljevine). Te bakle še potreseš s prahom, ki ga navadno spravljám, ko čistim stare okvirje. V tem prahu je v glavnem čebelna smola in delci vosčin. Pri tlenju nastopi sorazmerno prijeten vonj. Ta dim potem pihám skozi mrežo v gnezdo ter opazím, da ne pride do plamena. Umevno, da sem se prej dobro zaščítíl. Odprem okence, in v začetku kljub silovitosti mirno opravljám tisto, kar je potrebno, sicer pa le, da se navadijo, potegnem ven vsak drugi okvir do polovice, nato ga zopet potisnem na svoje mesto.

Predno zaprem okence, vendo porinem pod okvirje za dobro žlico strnjenege medu. Čebele se na to tako privadijo, da že po petem ali šestem posegu lahko delám brez zaščíte. Možno, da bi pri izrednem primeru trajalo delo dlje časa. Če boste točni vsak drugi dan, uspeh ne bo izostal.

Znano je, da imajo čebele izredno razvit vonj; zaradi tega je moj pok. oče, če je združeval dve družini, prej obe poškopil z medeno vodo, v kateri je bila namočena meta. Ko sem bil še začetnik, mi je pojasnil, da to dela zato, da bodo vse enako dišale in se ne bodo steple med seboj. Danes se pri vseh delih poslužujem omenjenega dima. Vsak čebelar ima nekaj svojega. Nekateri ometajo čebele ob točenju v popolni temi (če niso na paši), drugi v zaprtem čebelnjaku pri svetlobi, precej je tudi takih, da ometajo, ko ima vse popolnoma odprto. Na vprašanje bi od vsakega dobil odgovor, ki bi opravičeval način dela. Spomladi nekateri za pospešitev razvoja obračajo okvirje, drugi zopet ne. Zanimivo je, da nekateri preizkusijo vse tiste ugotovitve, ki se priporočajo v S. Č. Drugi zopet vztrajajo pri svojem načinu. Pri krmiljenju pred zimo je isto. Nekateri so zelo zgodnji, drugi nasprotno so zelo pozni. Enako je glede odevanja. Vsak čebelar je trdno prepričan, da je le njegov način pravilen in je v stanju tudi močno dokazovati. Zanimiva bi bila analiza takih dokazov. Zdi se mi, da pa le moramo kedaj popustiti, če hočemo napredovati. Trdovratna dokazovanja ne vodijo k uspehu.

»ŠTROZAKOVE DILE«

I. K.

Medved je zver, ki posebno nam čebelarjem gre na živce. Ko pride do naših panjev, gorje! Veliko razdejanje in škoda, ki ni nikoli majhna.

Naš znani čebelar iz Rakeka Vladimir Štrozak vozi čebile na Cerkníško jezero. Debeli kamen in druge kraje v okolici Snežnika, ki je domovina teh kosmatincev. Seveda so njegovi panji pri teh prevozih v nenehni nevarnosti; zato je svoj čebelnjak zavaroval tako, da je okrog položil deske, v katerih so nabiti precej dolgi žebliji. Preko dveh vrst desk nasuje vejevje in travo tako, da deske niso prav vidne.

Ko pride kosmatinec, se zbode na žeblijih. Ker zaradi vejevja ne vidi, kje je ovira, odcaplja proč od čebelnjaka tako, da navadno ne pride do razdejanj in škode. Verjetno bi »Štrozakove dile« v kombinaciji z električnim tokom iz avtomobilskega akumulatorja rešile pretečo nevarnost, ki se za nas prevaževalce stopnjuje iz dneva v dan. Medved bi moral biti zaščiten le v določenih predelih, ne pa po vsej državi. Bojim se, da lahko pride do hudih nesreč.

ZATIRANJE NOSEMAVOSTI IN PRŠIČAVOSTI

NEŽKA DR. SNOJ

Veterinarski zavod Slovenije

Seznani se bomo o načinu zatiranja dveh kroničnih boleznih odraslih čebel, tj. o nose mavosti in o pršičavosti. Prva je črevesna bolezen, druga pa bolezen dihal. Nosemavost povzroča protozoi, pršičavost pa parazit. Glede na to, ker povzročitelja spadata vsak v svojo skupino, imata zato tudi vsak svoje življenjske navade. Povzročitelj nose mavosti — *Nosema apis* — živi samo v epiteliju srednjega črevesa, medtem ko njegove trajne oblike, trose ali spore, raznaša okužena čebela z iztrebki. Zato se ta bolezen lahko širi ne samo z živimi čebelami, ampak tudi posredno s satjem, panji, čebelarškim orodjem, medom, napajališči, mlakužami, skratka povsod tam, kamor padejo okuženi iztrebki, nastane novo žarišče bolezni.

Pršičavost ima svoja in v bistvu drugačna pota širjenja. Parazit — *Acarapis Woodi* — lahko živi samo v zračnicah živih čebel ali izven njih, v zračnicah mrtvih čebel pa le kratek čas. Bolezen se lahko širi samo z živimi paraziti, in še to samo v živih čebelah. Potemtakem ni posrednega načina širjenja bolezni kot smo to slišali za nose mavost.

Kakor se med seboj razlikujeta načina širjenja, prav tako se razlikujeta tudi načina zatiranja. Praksa je pokazala, da je edini in najboljši način za zatiranje bolezni preprečevanje njenega nastanka. V tem primeru je najučinkoviteje, da se sproti znebiti kar največjega števila starih čebel, ki so kliconosci, posebno pa si to prizadevamo v jeseni. Čebeljo družino zazimimo po možnosti s številnimi mladimi. Nadalje se ogibajmo nakupov rojev ali matic neznanega porekla, točneje, neznanega zdravstvenega stanja. Za nose mavost se velja tega spomniti tudi ob nakupu starih oziroma rabljenih panjev, satja, medu ipd. Če nam pa unosa bolezni ni uspelo preprečiti, potem se seveda moramo lotiti zamudnega zatiranja.

Nosemavost bomo v čebelnjaku zatirali tako, da se bomo najprej skušali znebiti kuživa v panju. Zato bomo vsako jesen oziroma preko zime razkužili prazno satje z ocetno kislino. Razen tega bomo staro satje izločili že med sezono ali pa v jeseni, ga prekuhali, nadomestili pa ga bomo s tem, da bodo družine zgradile novega. Vsako sezono naj družina zgradi vsaj 1/3 satja v plodišču. Uredimo za čebele tudi napajališče, ki ga bomo lahko občasno razkužili. Glede na to, ker je nose mavost črevesna bolezen, je nujno, da skrbno pripravimo za čebeljo družino zimsko zalogo. Gozdni med bomo tako brezpogojno toda pravočasno iztočili, nadomestili pa ga bomo s sladkorno raztopino. Kot zadnje bomo posegli tudi po zdravilih. V ta namen bomo izbrali nose mak ali fumidil B. Prvega bomo uporabljali v jeseni, vendar pazili, da ne pride v zimsko zalogo, drugega pa zgodaj spomladi ali pa celo že pozimi pomešanega v pogače. Odsvetujemo porabo nose maka spomladi, še bolj pa v zimskem času oziroma takrat, ko čebele ne izletavajo.

Prvi ukrep za zatiranje pršičavosti je kontrola prvih, čistilnih izletov. Čebele, ki so nam sumljive, da bi lahko bole hale za pršičavostjo, takoj pobere mo, damo v škatlico in odpošljemo v najbližji laboratorij v preiskavo. Če nam laboratorij potrdi sum, potem smo se dolžni ravnati po navodilih, ki nam jih predpiše pristojna veterinarska služba. Bolezen zasedaj še zdravimo s plinjenjem s flobeksom, vendar se trudimo, da bi v ta namen dobili zdravilo, s katerim bi jo lahko v krajšem času ozdravili. Dosedaj so naše izkušnje s tem novim zdravilom »tedionom« ugodne, vendar še niso dokončne.

Ker je transport čebeljih družin najboljšo sredstvo za razmnoževanje pršičavosti na večje razdalje, menimo, da lahko prevažajo čebelarji le zdrave čebelje družine. Zato je Republiški sekretariat za gospodarstvo izdal aprila meseca preteklega leta vsem občinskim veterinarskim inšpekcijam navodilo, kako vršiti veterinarsko kontrolo pri prometu s čebelami, posebno še v sezoni prevažanja čebel na pašo morajo veterinarski inšpektorji postopati:

1. Ker pri čebelah ni predvideno zdravstveno spričevalo za živino iz 52. člena temeljnega zakona, izda veterinarski inšpektor potrdilo, s katerim potrjuje, da čebele niso bolne za kakšno kužno boleznijo, da izvirajo iz območja, ki ni okuženo ali ogroženo.

2. Zdravstveno stanje čebel ugotovi veterinarski inšpektor:

a) za pršičavost Acariosis — na podlagi izvida enega od veterinarskih zavodov, ki je pregledal zimske mrtvice (iz preteklega zimskega obdobja) in je bil rezultat pregleda negativen;

b) za pršičavost — za čebele z območja, kjer se pršičavost zdravi (s piinjenjem) lahko izda veterinarski inšpektor veterinarsko potrdilo po zadnjem (8.) plinjenju tudi brez izvida veterinarskega zavoda, da je bil pregled mrtvic negativen;

c) za hudo gnilobo čebelje zalege (Pestis Apium) na podlagi lastnega pregleda ali na podlagi pisмене izjave čebelarkega preglednika, ki ga je veterinarski inšpektor za to delo priznal, da je preglednik čebelje družine pregledal na hudo gnilobo čebelje zalege in da ni ugotovil sumljivih znamenj. Pregled za hudo gnilobo čebelje zalege sme biti izvršen največ 7 dni pred izdajo veterinarskega potrdila.

d) za nose mavost — po lastni presoji.

Na kraju bi morda omenili samo še to, da je pršičavost enostavneje zatreti nego nose mavost, da pa je uspeh odvisen od čebelarja, ki ukrepe dejansko izvaja. Razen tega so seveda nujni tudi redni laboratorijski pregledi zimskih mrtvic, ki omogočajo čebelarju pravi len in pravočasen pristop k zatiranju.

RAZMIŠLJANJA IN HKRATI ODGOVOR

JULIJ MAYER

V prvi letošnji številki prinaša naš list uredbo o zatiranju hude gnilobe čebelne zalege, ki jo slovenski čebelarji z veseljem sprejemamo.

V uvodnem odstavku stoji opazka, nanašajoča se na članek v 11 številki lanskega let nika, ki ima polemičen nadih in se glasi: »Ker bi članek lahko zmedel nepoučene čebelarje, če bi se po njem ravnali...« Inkrimirani članek pa nosi moj podpis, se čutim prizadetega, zato današnja moja razmišljanja.

Po nalogu Zveze Čebelarkega društva sem dolžan, da obveščam slovenske čebelarje o dogajanju in o zanimivostih iz čebelarkega sveta. V ta namen dobivam od Zveze tujo čebelarke literaturo in sem prepričan, da so članki in izvlečki kar dobrodošli našim čebelarjem.

Po drugi svetovni vojni so se razmere na vseh področjih in v vseh ozirih temeljito spremenile. Povsod je viden velikanski napredek. Tudi v čebeloreji. Posebno pa, odkar je začela kemijska industrija izdelovati zaščitna sredstva, ki jih danes ponuja v neizmernih količinah za vse mogoče in nemogoče prilike. Kaj morem za to, da so tudi praktični čebelarji segli po s u l f a -preparatih, to je po izdelkih na podlagi žvepla, ki je čebelarjem že od nekdaj znan kot obrambno sredstvo proti voščnim moljem.

Ze leta 1946 sta praktična čebelarja SHILDERS in dr. HASEMANN v ameriški pokrajini Missouri odkrila ugoden vpliv sulfapreparatov pri zatiranju kuge čebelne zalege. Svoje odkritje sta posredovala drugim čebelarjem in kmalu so po vsem svetu delali poskuse, dokler niso izoblikovali nekaj različnih postopkov, ki z gotovostjo ozdravijo okuženo družino. Kot zaključek svojih 14-letnih uspešnih raziskav s sulfatiazolom je švicarski čebelarški izvedenec DISTEL predložil članom kongresa svetovne čebelarke organizacije Apimondia v Münchnu leta 1969 svoj izčrpen referat.

Po mojem mnenju bi bila naloga referenta za zdravstveni kotichek v našem strokovnem listu, da bi seznanil slovenske čebelarje z vprašanjem sulfatiazola. Toda v članku za avgustovo številko letnika 1969 se je ostro opredelil proti naprednim težnjam v zdravljenju okuženih panjev z medikamenti ter zagovarja preživele metode stare šole. S tem si je odtujil naše napredne čebelarje in zapravl njihovo zaupanje. Pri tem pa mene ne zadene nobena krivda. (Oprostite mojim odkritim besedam, ampak tako je.)

Ker od te strani ni bilo pričakovati razjasnjevalnega članka, sem se pač poglobil v vprašanje sulfatiazola. Iz polemike, ki je sledila Distelovemu referatu, sem izluščil jedro in ga skušal s čim enostavnejšimi besedami prikazati našim čebelarjem. V koliko se mi je to posrečilo, naj presodijo čebelarji sami, zato najodločneje zavračam podtikanje, ki odseva iz zgoraj navedenega uvodnega odstavka nove uredbe!

Slovenski čebelarji smo iz več razlogov prav hvaležni glavnemu veterinarskemu inšpektorju pri republiškem sekretariatu za gospodarstvo SRS, da je osnutek potrdil in ga kot uredbo poslal v objavo.

To je prva povojna veterinarska odredba, ki je namenjena izključno čebelarjem.

Ta uredba določa dolžnosti in pravice tako čebelarjev kot pristojne veterinarske službe.

Uradno se priznava natrijev sulfatiazol kot obrambno sredstvo v boju proti kugi čebelne zalege. Obenem ga uradno uvaja v našo čebelarstvo terapijo, tako po doziranju kot po načinu uporabe.

S tem je prizadetemu čebelarju podana možnost, da ohranja delovno mož okužene družine in jo vsaj deloma obdrži v proizvodnem procesu našega gospodarstva.

Prizadetemu čebelarju je dana možnost, da uveljavi svojo pravico do povračila škode, ki mu nastane, kadar se izvaja postopek po členu A I.

Pristojni veterinarski inšpektor pouči prizadetega čebelarja o potrebnih ukrepih za zdravljenje okuženih družin in brezplačno nadzira postopek, ki pa ga mora izvajati čebelar sam.

Uredba pa predpisuje tudi geomicin kot sanacijsko sredstvo. To je nov korak v napredku čebelarstva terapije in je nadvse aktualen. Zato je nujno potrebno, da uredbi sledi poljudno znanstveni članek, ki bo prikazal, pri katerem zavodu so se vršila tovrstna raziskovanja in kakšni so statistični podatki o uspehu zdravljenja z geomicinom.

Na naslov anonimnega sestavjalca osnutka za sedanjo uredbo nekaj mojih misli:

Najprej ga prosim, da za Slovenskega čebelarja kritično oceni inkriminirani članek iz enajste številke s posebnim zbiranjem na mesto, ki bi lahko zmedla čebelarje. Članek je namreč le posnetek izkušnje s sulfatiazolom, ki so si jih pridobili priznani čebelarski izvedenci v tujini. Hvaležen mu bom. Kajti tudi jaz sem človek, delam napake in se učim na napakah.

Obenem se mu zahvaljujem, da je kot odgovor na moj članek sestavil osnutek in smo slednjič le dobili ustrezno sodobno odločbo o zatiranju kuge čebelne zalege. Hkrati mu čestitam, ker je bil toliko pogumen, da je prelomil s staro prakso in uvedel sodobne prijeme v našo čebelarstvo terapijo. Bojim se le, da bo v lastnih vrstah naletel na nerazumevanje. Zamerim mu pa, ker ni zbral še toliko poguma, da bi svoj osnutek tudi podpisal in ga legaliziral pri Veterinarskem zavodu v Ljubljani.

K besedilu pa sledeče pripombe:

Člen A I. govori o zatiranju žarišč hude gnilobe čebelne zalege. Dovolite mi vprašanje: »Kaj pa je žarišče?« Vsekakor: »Okuženi panj!« Za tak panj uvaja uredba tri možnosti. 1. popolno uničenje vsega, 2. uničenje čebel in satovja, to pomeni, da ostane čebelarju samo še panj za razkužitev, 3. uničenje satovja, se pravi, da ostane čebelarju panj za razkužitev, čebele pa moramo pretresti v drug neokužen panj.

Zal pa dodatek k tem točkam poudarja, da se postopek pretresanja čebel dovoljuje le izjemoma. Iz tega sledi, da se bo za uničevanje žarišč kuge čebelne zalege najčešče uporabljal postopek po 2. točki tega člena, ali z drugimi besedami, da bo čebelarju ostal le panj za razkužitev.

Postopek sam je brezplačen, nalaga pa naši družbi ogromne žrtve, ker je čebelar upravičen do povračila škode, v kateri je vključena cena za panj, cena za čebele in cena izdelanega satovja z medom. Pa še nekaj: Meni se vidi, da izraz »neposlušnost čebelarja« ne spada več v sodoben resen članek ali celo v odredbo, ampak v preteklost.

V tem članku ne vidim nobene koristi za gospodarstvo, zato bi lahko brez škode izpadel iz nove uredbe.

Člen A II. govori o načinu, kako preprečevati širjenje hude gnilobe in nam prinaša res sodobno rešitev. Člen namreč **uvaja pri nas zdravljenje okuženih družin z medikamenti. To pa je ravno tisto jedro, ki ga obravnava napadeni članek** v 11. številki lanskega letnika.

Toda v besedilu tega člena mi nekaj ne »štima«. Sulfatiazol naj pokladam družini iz okuženega panja. Oprostite, odkod pa se je naenkrat vzela okuženi panj? Ali ta okuženi panj ne predstavlja žarišča? Besedilo tega člena je torej v hudem nasprotju z besedilom iz prej obravnavanega člena A I. Tako besedno nasprotje pa res lahko zmede čebelarje, posebno, če stoji tako besedilo v predpisu!

Glede geomicina priznam, da sem nepoučen laik, ker doslej v nobeni literaturi še nisem našel članka, ki bi obravnaval geomicin kot sredstvo proti kugi čebelne zalege. Kako to, da o tem doslej še ni bil objavljen noben članek, ker je vendar zadeva izredno aktualna? Zakaj tolika skrivnost o uspehih z geomicinom?

Člen A III. obravnava razkužbo in je med iz okuženih panjev odobren kot ljudska prehrana. Tudi ta del člena je v nasprotju s členom A I., ker po vseh treh točkah uničujemo satovje z medom vred.

Zaključni odstavek uredbe prinaša zopet napad na članek v številki 11/1970. S trditvijo namreč, da so nekateri naši čebelarji že zdravili čebele na **podoben način**, pa z uspehi niso bili zadovoljni. **Podoben način pa ni isti način!** Tak način pisanja obsojam! Poleg tega pa tak izpad nikakor ne spada v osnutek za javno uredbo.

Zaključujem z željo: »Pa brez vsestranske zamere!«

ZBOR AVSTRIJSKIH REJCEV PLEMENSKIH MATIC

V septembru 1970 so v Lipnici (Leibnitz) na Štajerskem zborovali avstrijski rejci plemenskih matic. Zveza sklicuje tak zbor vsaka tri leta, da rejci izmenjujejo svoje izkušnje in se seznanijo z novostmi iz rejnega področja. Priznane so le tiste plemenilne postaje, ki so temeljito preizkušene in jih je osebno preveril vodja rejne skupnosti ing. Hans RUTTNER iz rejnega centra Lunz am See, v odmaknjeni dolini severno od Dachsteine na Nižjem Avstrijskem.

Iz referata, ki ga je podal zborovalec njegov brat dr. Friedrich RUTTNER, soustanovitelj tega rejnega centra in sedaj profesor na čebelarstvu inštitutu Oberursel v Nemčiji, izvemo te podrobnosti:

Predpisi za vzrejo so zelo strogi in je trenutno v Avstriji le 30 priznanih vzrejalcev plemenskih matic. Letno pripeljejo ti rejci 12—15 tisoč mladih matic na priznane plemenilne postaje. Največ oplojenih matic gre v tujino. Vzrejno dovoljenje se iz zdravstvenih razlogov podeljuje le za tekoče leto. V letih od 1966 do 1970 so izvozili tole število oplojenih matic:

Zvezna nem. republika	7500
+ 1700 neoplojenih matic	
Švica	1600
Francija	1000
ČSSR	500
Sovjetska Zveza	3500
Italija	100
Anglija	50
Beneluks	200
Danska	150
Poljska, Romunija, Jugoslavija	50
Južna Amerika	180
Avstralija	50
Tunis, Egipt	800
Azija	20
Skupno	15.700

+ 1700 neoplojenih matic.

Iz razpredelnice jasno vidimo, da Srednja Evropa močno zamenjuje domačo črno čebelo s carnico. Preseneča izredno velik izvoz v Sovjetsko zvezo, ki sicer zelo zavira ves drug uvoz.

Za tako velik uspeh se imajo zahvaliti vsakoletnim rejnim tečajem. Doslej so priredili nad 200 takih tečajev, katerih si je udeležilo okoli 3500 čebelarjev, ali vsak deseti avstrijski čebelar!

Večji poučenosti čebelarja sledi boljše in smotrnejše upravljanje družin. Uspehi so vidni. Avstrija je doživela tri zaporedne dobre letine. Rekordno leto 1968 je dalo smotrno vzrejenim maticam možnost, da so pokazale vso svojo vitalnost. Ob zborovanju so pokazali družino s plemensko matico letnika 1967. Njena družina je v triletni dobi nabrala 222 kg medu (1968 nad 100 kg, leta 1970, to je v tretjem letu intenzivnega zaleganja pa še vedno 85 kg!). Pa to ni morda izjemen primer. V letu 1968 so mnoge družine presegle 100 kg čistega donosa in dvignile letno povprečje na 60 do 90 kg medu na panj v čebelnjaku!

Štajerski čebelar A. DURMINGER je zboru predložil tridesetletne zapiske svoje opazovalne postaje. Iz teh zapiskov je razvidno, kako se je povprečni donos na panj v posameznih desetletjih dvigal, in to pri razmerah, ko se je paša slabšala zaradi agrotehničnih razlogov.

	Povprečni donos	V odstotkih
1941—1950	22 kg	100 %
1951—1960	33 kg	150 %
1961—1970	43 kg	190 %

Po Bienenwelt 12/1970.

J. M.

PRIDOBIVANJE MEDU IN PITANJE ČEBEL PRI STARIH SLOVANIH

Po ustnem izročilu so v starih časih čebelarili v krajih današnje Jugoslavije zelo primitivno. V skladu z razviktom orodij se je razvijalo tudi tedanje čebelarstvo. Do iznajdbe kovine in orodja so stari Slovani čebelarili v koših spletenih iz protja. Koši so

bili nalepljeni in premazani z govejim blatom, ki je bilo pomešano z glino. V južnih predelih Balkana še danes zasledimo takšne panje, ki se v Srbiji imenujejo »vrškare«. Iz teh košev so pridobivali med in vosek tako, da so čebele pobili ali zažgali. Srbski izraz

košnica je verjetno ostal iz teh časov, čeravno danes imenujejo take panje »pletete«, drugi pa »vrškare«.

Ko je človek iznašel sekiro in žago se je pojavil panj (»uljište«), izdelan iz votlega drevesa ali od tesanih in prežaganih desk. Slovenci poznamo besedi ulj in uljnjak. Panje so postavljali na kamnite plošče v navpični legi. Spodaj so izrezali žrelo (»leto«), a na zgornji strani so panj pokrili z desko, ki je bila obtežena s kamnom, da ne bi deske odnesel veter. V sredini panja so pridrili nekaj navzkriž stoječih prečag, ki so držale satje in med. V Črni gori in celo v Istri nosijo celi rodovi ime Uljanč po tem panju. Po slovensko bi pomenilo to ime čebelar. V hrvaški Istri je več vasi po izvoru črnogorskih. Slednji so potomci, ki so pobegnili pred Turki.

Iz teh panjev so pridelovali med tudi večkrat na leto, in sicer na ta način, da so stresno desko privzdignili. Čebele so z dimom pregnali v spodnjo polovico panja. Za dimljenje so uporabljali drevesno gobo. Z nožem in primitivno vilico so izrezovali po vrhu satje z medom. Ko so delo opravili, so znova panj pokrili in prepustili ponovno izgradnjo satja čebelar. Postopek se je ponovil, kakor sem prej omenil, vse je bilo odvisno od bogastva čebelje paše.

Takšen med in vosek sta prvorazredno blago zaradi tega, ker čebele po vsakem pridobivanju medu takoj izdelajo mlado deviško satje ter ga napolnijo z medom. Kako se to lepo sliši — vendar je bilo res — takratna žaga ni mogla porušiti ravnotežja narave. Koliko lipe, kostanja, platan itd. je takrat cvetelo, ker jih »venecijanka« ni mogla prežagati. Pri tem načinu čebelarjenja se

nikoli niso uničevale čebele. Izjeme so bile le pogin čebel zaradi bolezni, izginotje matice ali hrane.

S pojavom panjev (uljišta) so nastali veliki čebelnjaki (uljanici) in stara staroslovenska medica, med in vosek.

Kakor vidimo, čebel niso več uničevali, zato so jih morali v slabih letinah pitati z groznim sokom in kuhanim polnomastnim kozjim mlekom. Sok so kuhali tako dolgo, da so dobili 50% mežgo, katero so spravljali v lesene posode na Stajerskem v Prlekiji, imenovane »putre«. Tekočino so hranili celo vse leto in po potrebi z njo pitali čebele. Čebele so pitali na ta način, da so sok vlivali v lončene krožnike, v katere so vlili še 1/4 kuhanega polnomastnega kozjega mleka. Predhodno so maso segreti in ko se je vse skupaj ohladilo, so krožnik postavili na dno panja. Ko niso imeli kozjega mleka, so dodali kravje mleko. Največja sramota je bila za čebelarja, če mu je čebelna družina poginila zaradi gladi.

Če analiziramo hrano, s katero so naši stari predniki pitali čebele, vidimo, da je ta hrana bila takrat in tudi danes najboljša za pitanje čebel. Grozdn sok je bogat sladkorja, ki vsebuje glukozo, a kozje mleko vsebuje beljakovine, mast, kalcij, fosfor, vitamin A in več vitaminov grupe B. Po biološki vrednosti je kozje mleko boljše od kravjega. Kalorična vrednost mu je 73/100 g, kravjemu pa samo 65/100 g. Kozje mleko čebela lažje prebavi in struktura beljakovine je v kozjem mleku finejša.

Verjetno takrat čebelarji niso poznali »sladkorne vojne«, ki nam danes hromi organizacijo in naš napredek.

Po Jugoslovanskem pčelarstvu povzel

Ivan Krajnc

ZANIMIVA PRIMERA

V 12. številki Bienenwelt 1970 poroča avstrijski čebelarški potovalni učitelj Franc MILOTA, po poklicu šolski upravitelj, dve zanimivi zapažanji iz lanskoletne prakse.

V njegovem okolišju se normalno začne odgon trotov v prvih dnevih julija; tako so tudi lansko leto ob tem času čebele odganjale trote. Toda naenkrat je odgon trotov ponel, ker se je odprla paša in so čebele v gradilnikih zopet gradile trotovino! Pri pregledu plodišč je ugotovil, da so matice zopet zalegale trotovino v gradilnikih. Čebele so trote nato gojile vse do konca julija, nakar se je začel odgon, ki pa se je neverjetno

dolgo vlekel. To se mu je prvič dogodilo v njegovih dolgoletni praksi.

Najbolj presenetljiva ugotovitev pa je bila, da so tudi mlade istoletne matice zalegale trotovino v gradilnikih. Ena izmed njih je celo prej zalegla trotovino v gradilniku, predno je izoblikovala gnezdo čebelje zalege. Ta matica je bila povsem normalna in je potem zalegla veliko strnjeno gnezdo čebelje zalege. S tem je ovrženo staro čebelarsko pravilo, ki trdi, da mlade matice v prvem letu svojega življenja ne zalegajo trotov.

J. M.

V SKLAD

za gradnjo ČIC so prispevali: ČD Maribor Pobrežje 150 din; Šramec Rudi 50 din; CD Kočevje 180 din; Ivan Podobnik, Ravna gora 10 din; ČD Idrija (ostanek likv. sredstev) 540 din; Živa Tabački, Zrenjanin 20 din; Anton Pogačnik, Šk. Loka 5 din; ČD Selca nad Šk. Loko 240 din; Stane Zerko, Kranj 10 din; Karel Banjac, Karlovac 10 din; CD Lovrenc na Pohorju 110 din; ČD Škofja Loka 150 din; ČD Slovinska Bistrica 30 din; ČD Maribor 200 din; CD Hoče 100 din; Martin Mencej, Ljubljana 50 din; Janez Krmelj, Ljubljana 10 din; ČD Goriče 30 din; CD Ptuj, Jožef Ačko 20 din; Clani CD Preska-Medvode i. s. Jože Omeje 50 din; Ivan Podvez 20 din; Avgust Jan 80 din; Alojz Kržišnik 24 din; Jože Kržišnik 42 din; Vinko Kršinar 36 din; Ivan Šmelcer 107 din in Marija Blažič 66 din; Anton Marenče iz Vikre 100 din. Vsem iskrena hvala! Izdatki znašajo 2.590,45 din; **Stanje dne 11. 1. 1971 308.695,58 dinarjev.**

ZVEZI ČEBELARSKIH DRUŠTEV ZA SLOVENIJO

Ko sem danes, na silvestrovo, na pragu novega 1971. leta, sprejel 1. številko Slovenskega čebelarja in se z njegovo vsebino vsaj bežno seznanil, me je kot čebelarja, čeprav skromnega začetnika, ugodno vznemirila vest izpod peresa tajnika tov. Modrijana in pa vaše obvestilo:

— namreč, da je trgovina pač trgovina, čebelarjenje pa za nas, posebno še za mlad čebelarski naraščaj, če si ga res želimo, težka, dostikrat neekonomska, pa vendar ne samo naša, tudi od naših prednikov po kateri želimo.

— da, bomo tudi tisti, ki se še ne morejo pohvaliti s 60—100 panji in bomo verjetno pripravljene prispevati po 6 din po panju za izgradnjo ČIC-a, v prihodnje deležni posluha (kar do sedaj ni bil primer) za malega čebelarja. Vemo pa vsi, da iz malega raste veliko.

Obveščam Vas, da bom skromen prispevek za ČIC prispeval, nakazal, upam in želim pa, da se ta akcija ne bi smela nikdar tako skomercializirati, da bi prihodnje naraščaj postavljali svoji organizaciji vprašanja, kakor je to storil v tej številki tov. Guna, čeprav je upam, tudi imenovanemu odgovor že znan, saj sem že večkrat od starejših čebelarjev slišal star narodni pregovor: »Muha ne da kruha«.

Ko tako ugodno ocenjujem članek tov. Gune, menim, da bo list Slovenski čebelar tudi v prihodnjem tako zelo naš pravzaprav zaradi tega, ker to vejo našega gospodarstva pač ne bo tudi v prihodnje mogoče avtomatizirati.

Čuvajmo to narodno bogastvo, da bi tudi v prihodnje dali trgovini čim več raznovrstnega materiala, — pa tudi ne za vsako ceno — in bodimo tudi mi tedaj trgovci. Nov način prodajanja medu, ki je opisan na str. 26, je način, ki bo brez reklame, kot pomfri krompirček, z lahkoto povečal potrošnjo raznovrstnega medu, ga približal kupcu brez posrednikov, izkupiček pa v ČIC itd. Sladkor bo tedaj za naše čebelice cenejši, brez žolčnih vojn in hude jeze z našo organizacijo.

V prihodnje želim še mnogo koristnih iniciativ in uspehov pri delu.

Jože Rotar,
ČD Loški potok

ŽIVLJENJE IN DELO ČEBELARJEV V SREDIŠČU OB DRAVI V LETU 1970

Tudi naše društvo se je začelo zanimati za naprednejše čebelarjenje. Zato smo letos obiskali tov. Resnika v Mariboru. Ogledali smo si kirarjev panj in odšli od tam k čebelarstvu Mirošan. Tam nam je tovariš Brglez opisal nakladni panj. Zanimali smo se za vzdrževanje primerne temperature medu, za električno zažičavanje kakor tudi za vsa druga dela pri nakladnem panju. Za njuna poučna razlaganja se jima iz srca zahvaljujemo. Po pristrčnem slovesu v Mirošanu smo

se napotili v Velenje ter si ogledali mesto in okolico.

Naše društvo je priredilo tudi čebelarško zabavo. Del čistega dohodka smo namenili našim članom, ki so obiskali graški velesejem. Oba izleta nam bosta ostala v trajnem spominu, članstvo pa vzpodbudila k še aktivnejšemu in sodobnejšemu čebelarjenju.

Vinko Tkalec

Na izletu

OBJAVA

Cebelarška družina MARIBOR-MESTO bo priredila ob sodelovanju sosednih družin v nastopajoči pomladi v raznih čebelarških obratih s Kirarjevimi panji nazorna prikazovanja in predavanja o teh panjih ter tehnologiji. Sodeloval bo avtor panja tov. Franc Kirar in številni izkušeni praktiki. Predavanja in demonstracije se bodo vršile pri čebelnjaku v Mariboru in bližnji okolici.

Tečaji bodo ob nedeljah v mesecih aprilu in maju letos.

Program bomo objavili naknadno v glasilu Slov. čebelarja. Za udeležbo večjih skupin bomo po možnosti upoštevali njihove posebne želje. Prijave sprejema predsednik Cebelarške družine Maribor-Mesto, Meljska c. 85.

IZ UPRAVE

Letne sezname članstva s podatki o vplačani članarini in o številu panjev sestavite, vljudno prosimo, po abecednem redu, s čimer nam prihranite veliko dela. Nadalje naprošamo čebelarске družine (oz. društva), da navedete tudi morebitne razlike med prejšnjim (1970) in letošnjim (1971) seznamom glede na spremembo naslovov, navedo pristopivše člane in člane — naročnike, ki jih naj črtamo iz naše evidence itd.

Člane, ki so si izposodili iz naše knjižnice knjige, klišeje in revije prosimo, da jih vrnejo najpozneje do 15. januarja 1971. Pozivamo zato, ker je malo tistih, ki to storé brez opominjanja.

Zahtevaš solidno, ekspeditivno, uspešno delo od nas; tako delo nam otežkočaš in zaviraš s počasnim in brezbriznim reagira-

njem. Zato te prosimo za naglo upoštevanje in razumevanje! Saj nisi sam! Za teboj stoji še več kot 7.000 čebelarjev, med katerimi je res precejšnje število, ki zahtevajo od nas delo brez napak. Zato ne odlašaj s plačili dolgov oziroma članarine. Pri tem naj te vodi pregovor: »Kdor hitro da, dvakrat da!« Daj januarja vnaprej in ne šele decembra ali po dveh, treh letih za nazaj. Poišči ti blagajnika, a ne čakaj, da te on poišče! Laže greš ti enkrat letno k blagajniku, kot pa blagajnik večkrat k tebi, drugemu, tretjemu itd. Zavedaj se truda in težav za blagajnika, če je družina mnogoštevilna in člani raztreseni po obsežnem območju.

Za upravo ZČDS
J. W.

PRODAM

zaradi starosti čebelnjak za 60 AŽ-panjev s točilnico na električni pogon, električna razsvetljava in voda na Brezovici pri Borovnici. Vse v dobrem stanju (hišno ime »Pri voglarju). Zelo ugodna čebelna bera. **Jože Babnik, Dravlje, Čebelarška 18, pošta 61000, Ljubljana.**

NA PRODAJ

je čebelnjak pokojne Ruže Poličeve v Grosuplju s 30 naseljenimi panji in vsemi čebelarskimi potrebščinami. **Radko Polič, Ljubljana, Vošnjakova 8, tel. 312 340.**

KUPIMO

stare nemške čebelarске knjige od l. 1895 in starejše. Ponudbe z navedbo cene sporočite ZČDS Ljubljana.

OPOZORILO

Trgovsko podjetje MEDEX Ljubljana sporoča vsem čebelarjem, ki želijo oddati voščine v kuho, da bo sprejemalo voščine samo do 15. aprila 1971. Po 15. aprilu podjetje Medex voščin ne bo več sprejemalo.

Uprava

IVAN HLEBEC

Ko so se čebelice v Studenicah pri Poljčanah še v oktobru poslavljale od jesenskega cvetja, niso prav mogle verjeti, da je tudi njih dober skrbnik in naš čebelarški tovariš IVAN HLEBEC, roj. 11. IV. 1904 v Zagorju ob Savi, zatisnil mnogo prezgodaj svoje trudne oči! Po vojni se je

v Brežicah posvetil klicu narave, ter se uspešno in predano vživel v delo pri čebelah. Tu je našel vedro radost in mir in kamorkoli ga je vodila poslovna življenjska pot — vedno se je vračal k njim! Bil je sin Posavja in tu mu je tudi teklo življenje v najlepših letih; bil je uslužben tudi v steklarni Hrastnik, pred upokojitvijo pa še v Poljčanah kot upravnik lesnega odseka. V naših vrstah ga želimo ohraniti v trajnem spominu, hčerkam in ge. soprogi pa naše iskreno sožalje!

Družina Maribor — mesto

MIRKO RAJH

Bil je med tremi prvi, ki se je od nas za vedno poslovil, prav tedaj, ko se je v njegovih družinah bujno razvijalo novo življenje; 20. maja smo ga spremili na zadnji poti.

Njegova življenjska pot se je začela 13. 7. 1885, na Moti pri Ljutomeru. Leta 1902 je maturiral na mariborskem učiteljskišču, nato si je izbral službo

na železnici in služboval vse do leta 1939,

ko je bil upokojen kot višji inšpektor železnic. Ko je leta 1941 okupator izseljeval Slovence, je bila Mirkova narodno zavedna družina med njimi; izseljena je bila v Srbijo. Kakor je po končani prvi svetovni vojni Mirko sledil klicu generala Maistra in se boril za našo severno mejo, je tudi leta 1944 odšel v partizane, leta 1945 pa že s prvimi obravnaval železniški promet v Prekmurju in na Štajerskem.

Leta 1935 se je stalno naselil v Bistrici pri Rušah. Kupil si je dom in čebelnjak s 14 panji čebel. Vabil je bistriške čebelarje na obisk in se z njimi posvetoval, pristopil k naši čeb. družini, nakupil si čebelarstvo literaturo in vsak prosti čas prebil pri svojih čebelicah. Z izgnanstvom je izgubil vse; tudi čebelice; ko se je vrnil, jih ni več našel. Začeti je moral znova.

Mirko je bil eden tistih idealnih čebelarjav, ki je čebelaril predvsem iz ljubezni do čebel. Bil nam je vzor vseh lepih lastnosti čebelarja in jih prenašal tudi na druge, zlasti na mladino. Ta se je rada zbirala pri njegovem čebelnjaku. Ni bilo točenja, ne da bi se zbrala bistriška mladež in se naučila sladkega pridelka. Zadnja leta je bolehal in ni zmožel sam vsega opravila pri čebelah; radi so mu pomagali sočebelarji. Zvest je bil svojim ljubljankam do kraja. Težko bolan si je 15 dni pred smrtjo želel še enkrat k njim. Ob pomoči svojih dragih se je šel od njih posloviti za vedno.

Vrsto let je bil član upravnega odbora družine in vneto sodeloval v njen prid. V čutu do čebelarstva organizacije je bil brez dvoma na prvem mestu. Nikoli ga ni bilo treba iskati, vedno je sam ugodil družini. Zato smo ga vsi spoštovali in radi imeli. Za svoje plodno delovanje je bil tudi odlikovan z redom Antona Janše II. stopnje.